

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről
Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

Győri Péter:

Változás és állandóság – a
hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

Miért húsz év?

Egy kis hevenyészett kronológia a kezdetekről

1989

- Létrejön a Magyar Máltai Szeretetszolgálat
- Tárgyalások az Üdvhadsereggel a VIII. **Dobozi** menhely visszaadásáról
- Teréz anya nővérei népkonyhát nyitnak a VIII. **Tömő** utcában
- **November: Hajléktalan demonstrációk a Blaha Lujza téren**
- Ideiglenes elhelyezés: XXI. Posztógyár u. kollégium tornaterme (76 fhely)
XIV. Mogyoródi úti kollégium (24 fhely), IX. Timót u. (43 fhely)
- Működni kezd a válságkezelő „Nyitott Szakmai Műhely” (SZEM)
- Megnyit a VIII. **Vajdahunyad** u. menhely (55, majd 80 fővel) (munkásőr)
- Megnyit a X. **Bánya** u. szállás (80 fhelyen 200 fő) (munkásőr)

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

Miért húsz év?

Egy kis hevenyészett kronológia a kezdetekről

1990

- Megalakul a Menhely Alapítvány
- Megnyit **Budaörsön** 400 fővel a hajléktalanok tábora
- Létrejön a Hajléktalanok Gondozási Központja és segélyező Ügyfélszolgálat (Menhely)
- Az ÚJCSAKŐ megnyitja menhelyét (6 fhelyes)
- A KÁCSAKŐ megnyitja menhelyét (10 fhelyes)
- A VII. **Damjanich** u-ban megnyit az ifjúsági szálló (60 fhely) és népkonyha
- A Vöröskereszt megnyitja népkonyháit - VIII. **Tömő** u. és IX. **Bihari** út
- Megnyit a III. **Miklós** téri szálló (45-50 fős MMSz)
-

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

Változás és állandóság –

a 2008. évi országos konferencia előadásának: „Miért tartunk itt?”

folytatása

A húsz évvel ezelőtti változások: cezúra

- o Diktatúra helyett demokrácia
- o Tervgazdaság helyett piacgazdaság
- o „Szocialista társadalmi viszonyok” helyett kapitalista társadalmi viszonyok

DE cezúra volt-e a társadalmi helyzetek tekintetében is?

- o Szegénység helyett ... ?
- o Lakástalanság helyett ... ?
- o Alávetettség helyett ... ?

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

Egy gondolatmenet lépései – tézisek:

**A rendszerváltás óta működnek hajléktalan-ellátó szervezetek
és
az utcán alszik sok ember.**

**A rendszerváltás előtt nem voltak hajléktalan-ellátó szervezetek
és
nem aludtak utcán emberek.**

Miért nem voltak fedél nélkül élő emberek a rendszerváltás előtt?

Kevesebb volt a családi krízis?

Kevesebb volt az alkoholbeteg?

Kevesebben voltak munka nélkül?

Kevesebben voltak szegények?

Könnyebben lehetett lakáshoz jutni?

Jobban működött a szociális ellátó rendszer?

....

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

E kérdések kapcsán máig élnek nosztalgiák:

- ☐ Nem is voltak szegények, nem annyian, nem annyira
- ☐ Mindenki, vagy sokan lakást kaptak az államtól, ha rászorultak
- ☐ Senki, vagy kevesebben kerülhettek bajba, mert szociális támogatáshoz juthattak
- ☐ Nem voltak olyan „extrém” jelenségek, mint
 - ☐ Kilakoltatás
 - ☐ Csavargók
 - ☐ Koldusok
 - ☐ ...

Nos, ebből semmi nem igaz.

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

Néhány tendencia az elmúlt 40 + 20 évből

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

Kezdjük néhány makrogazdasági-társadalmi tendenciával:

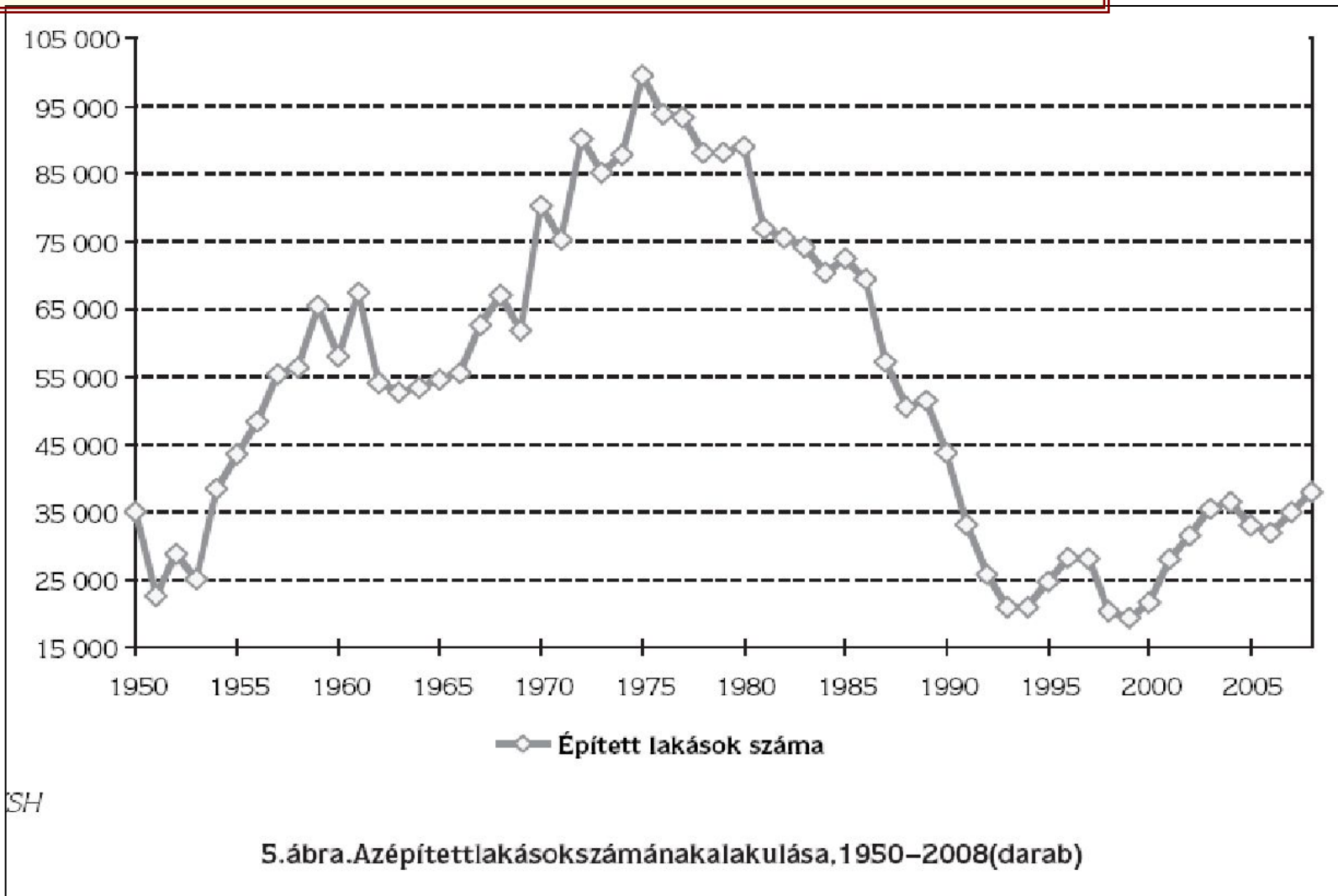
- ☐ A rendszerváltás előtt is kb. 1,5 millió ember élt a létminimum alatt, kb. félmillió ember élt mélyszegénységben (nyomorgott)
- ☐ Állami lakáshoz, támogatáshoz ők nem jutottak
- ☐ A lakásviszonyok sokkal rosszabbak voltak, mint jelenleg
- ☐ Az átlagos életszínvonal alacsonyabb volt, mint jelenleg
- ☐ Több százezer volt a nem-foglalkoztatottak száma (regisztráció, támogatás nélkül)
- ☐ Igen jelentős volt a válások, vagy különélések száma, aránya

DE...

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

A lakásépítés a 70-es évek közepétől folyamatosan és egyenletesen csökkent, majd a 90-es években mélypontra zuhant

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

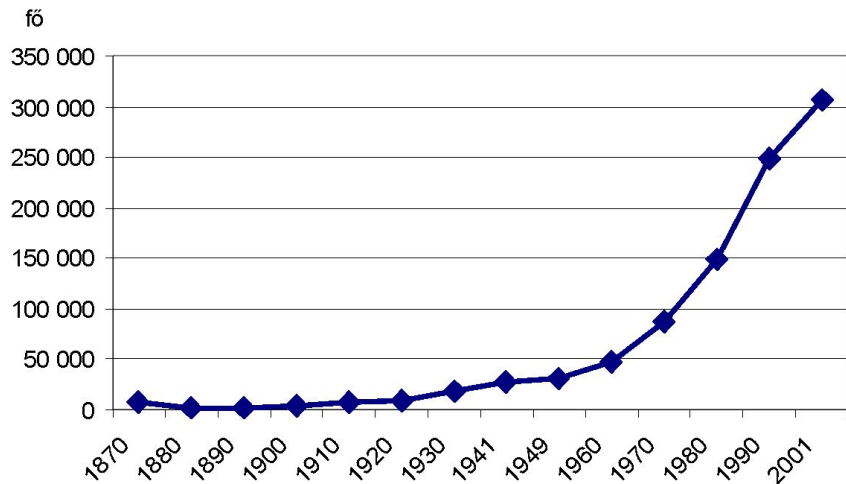
Ezen belül az állami lakásépítés – melynek csak egyre kisebb része elosztható bérlakás - aránya 1975 óta öt évente megfeleződött, egyre marginálisabb szerepet játszott.

	A lakásberuházások megoszlása a finanszírozás forrása szerint	
Időszak	Lakásberuházás 100%, ebből	
	állami %	magán %
1976-80	43,3	56,7
1981-85	24,8	75,2
1986-90	12,8	87,2
1991	4,7	95,3
1992	3,5	96,5
1993	2,1	97,9
1994	3,0	97,0
1995	0,7	99,3
1996	1,1	98,9
1997	0,8	99,2
1998	1,3	98,7

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

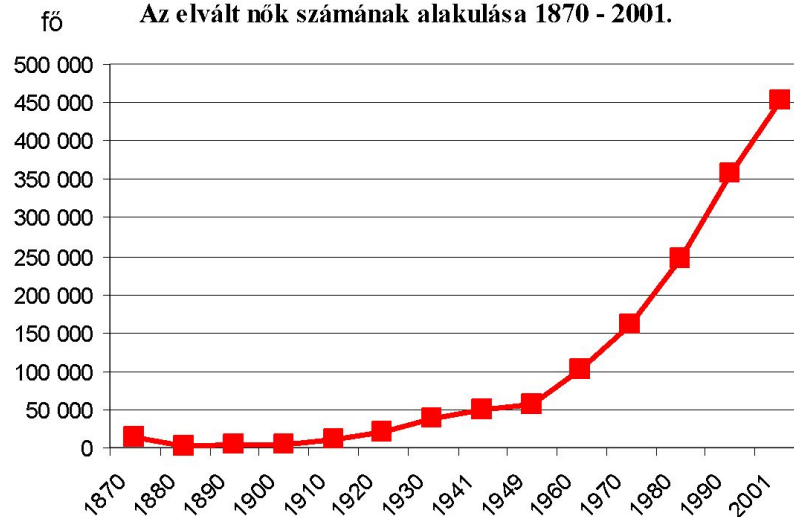
Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

Az elvált férfiak számának alakulása 1870 - 2001.

Az elváltak száma hosszú évtizedek óta egyenletesen és dinamikusan növekedett

Az elvált nők számának alakulása 1870 - 2001.

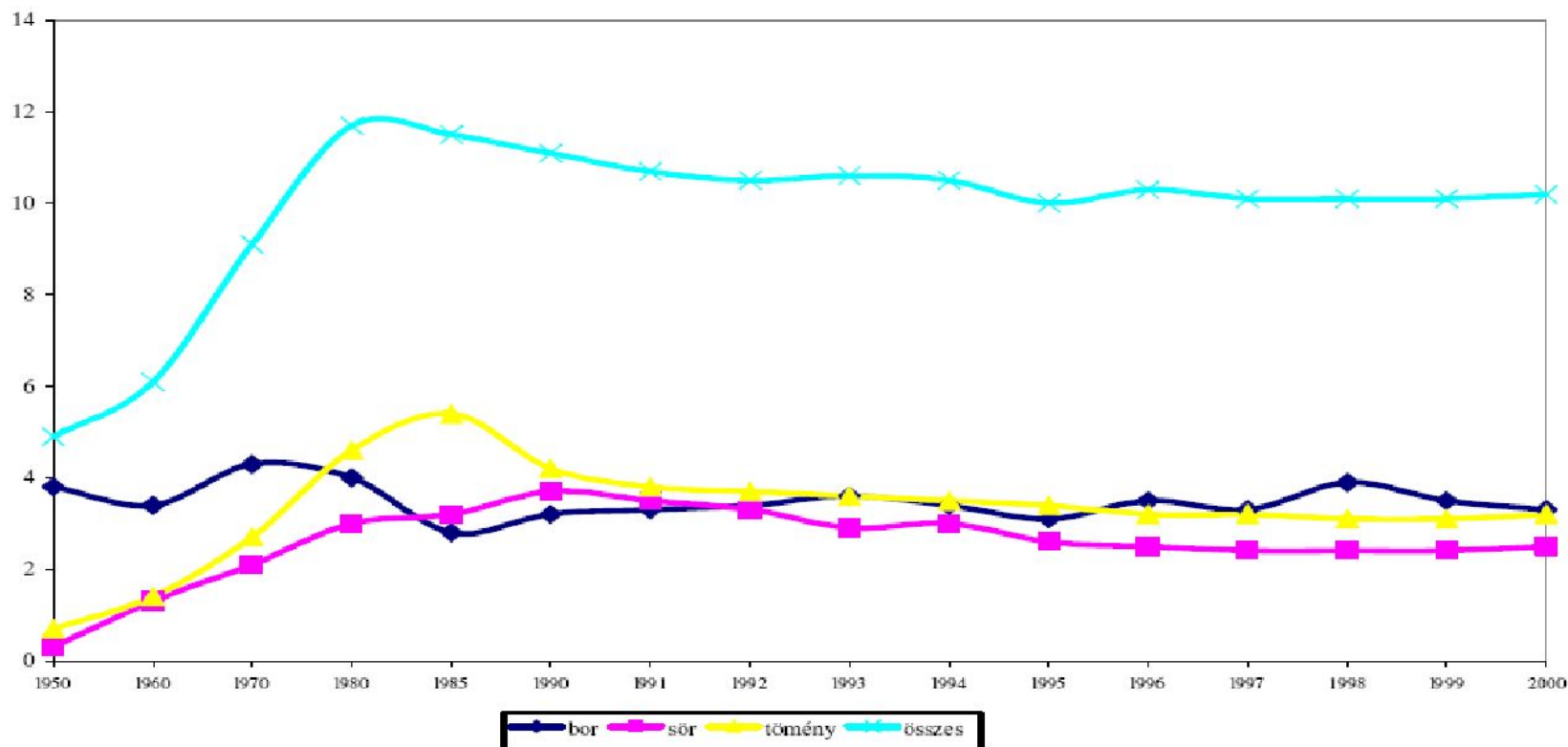

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

Az alkoholfogyasztás 1950 óta igen nagy ütemben nőtt, a rendszerváltás óta – magas szinten - stagnál

1. ábra Egy főre jutó alkoholfogyasztás italfajtánként és összesen tisztaszeszben számolva (bor: 11,5 %, sör 3,6 %, tömény 50 %)

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

Az alkoholbetegek száma a rendszerváltás előtt jelentős növekedést mutatott, azóta folyamatosan, érzékelhetően csökken

3. táblázat. Az egészségügyben nyilvántartott alkoholisták száma az alábbiak szerint alakult:

év	férfi	nő	összes	nő/összes
1980	43476	6474	49950	13,0
1990	53148	11384	64532	17,6
1991	48853	10719	58572	18,3
1992	..	..	55467	..
1993	43095	10215	53310	19,2
1994	41836	10818	52654	20,5
1995	43139	11584	54723	21,2
1996	40584	11424	52008	22,0
1997	38349	10746	49095	22,0
1998	38568	11405	49973	22,8
1999	36403	10840	47243	22,9
2000	32326	9946	42272	23,5
2001	30318	9046	39364	23,0

(Statisztikai Évkönyv 1997., Magyar statisztikai évkönyv 2001)

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

A májzsugorban elhunytak száma a rendszerváltásig folyamatosan, dinamikusan nőtt, azóta stagnál, enyhén növekszik

*2. táblázat. A májzsugorodásban meghaltak száma százezer lakosra számítva, nemeként
1950-2001:*

év	férfi	nő	összes
1950	..	..	5,0
1955	..	..	5,5
1960	..	..	8,9
1965	12,8	7,2	9,9
1970	17,4	8,5	12,9
1975	24,5	11,9	18,2
1980	39,1	17,1	27,7
1985	62,6	24,9	43,1
1990	74,9	32,0	52,6
1991	81,5	34,2	56,9
1992	104,4	39,1	70,4
1994	127,4	44,0	83,9
1995	124,9	44,6	83,1
1996*	86,0	24,9	54,1
1997*	86,9	26,3	55,3
1998	92,5	38,6	59,0(?)
1999	109,3	38,5	72,3
2000	104,2	36,3	68,7
2001	94,3	35,4	63,7

*1996-tól a BNO X revíziójára való áttérés miatt az adatok a korábbi évekkal nem összehasonlíthatóak

(A főbb addíciók . . . 1998: 21., Magyar statisztikai évkönyv 2001)

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

A tbc-sek száma, halálozása fokozatosan visszaszorult

Év	TBC mortalitás változása		
	Fő	Index 1970=100%	100.000 lakosra
1970	1991	100	19,3
1980	1245	63	11,6
1985	834	42	7,83
1990	699	35	6,74
1995	629	31,6	6,16
1996	571	28,7	5,61
1997	524	26,3	5,15
1998	443	22,3	4,39
1999	452	22,7	4,90
2000	361	18,1	3,90
2001	324	16,3	3,70
2002	325	16,3	3,20
2003	300	15,1	2,96
2004	300	15,1	2,97

Év	Új tbc-s beteg
1990	3 588
1991	3 658
1992	3 960
1993	4 209
1994	4 163
1995	4 339
1996	4 278
1997	4 148
1998	3 999
1999	3 912
2000	3 598
2001	3 320
2002	3 007
2003	2 745
2004	2 476
2005	2 024
2006	1 894

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

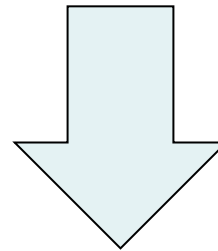
Az öngyilkosságok száma jelentősen csökkent a rendszerváltás óta

Az öngyilkosságok számának alakulása			
Év	Férfi	Nő	Összesen
1990	2 980	1 153	4 133
1991	2 880	1 113	3 993
1992	2 939	1 061	4 000
1993	2 715	979	3 694
1994	2 727	898	3 625
1995	2 478	891	3 369
1996	2 522	916	3 438
1997	2 388	826	3 214
1998	2 469	778	3 247
1999	2 550	778	3 328
2000	2 463	806	3 269
2001	2 282	697	2 979
2002	2 195	648	2 843
2003	2 161	640	2 801
2004	2 087	655	2 742
2005	2 028	593	2 621
2006	1 861	599	2 460

Volt/van egy hipotézisünk:

**A mélyszegénység és az egyéni krízisek „levezetésére”
speciális **puffer (tároló) rendszerek** működtek**

- ezek megszűntek (visszaszorultak)

...maradt az utca, az ún. hajléktalan-ellátó intézmények, ...

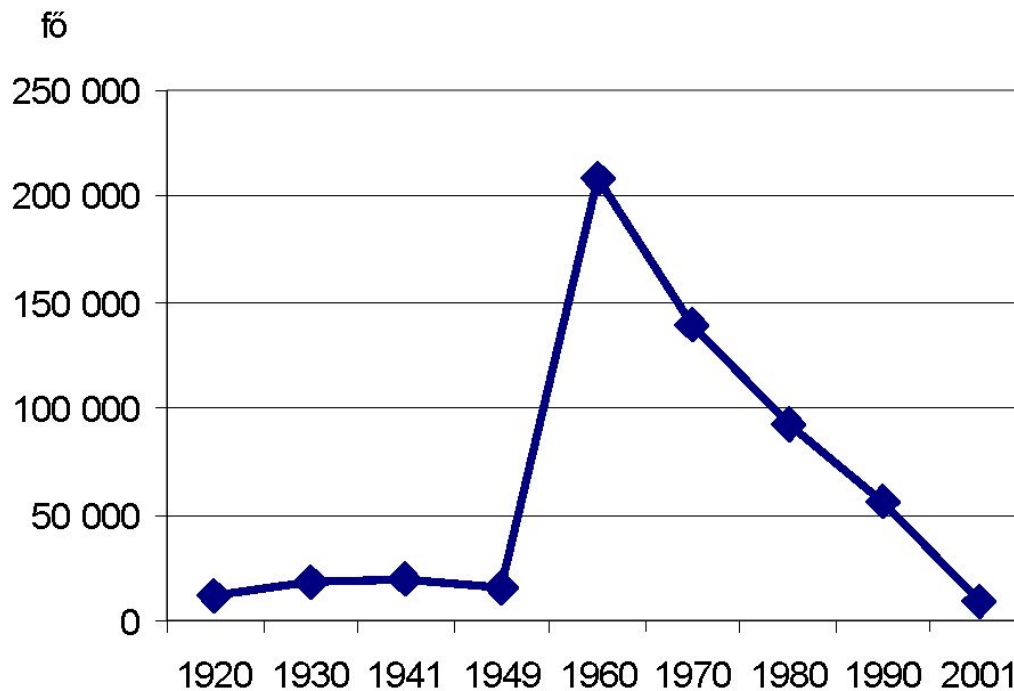
Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

Az egyik puffer”: a munkásszállók rendszere

Már 1960 óta folyamatosan és radikálisan csökkent a munkásszállók befogadó kapacitása

A munkásszállón, alkalmazotti férőhelyen összeírtak számának alakulása 1920 - 2001.

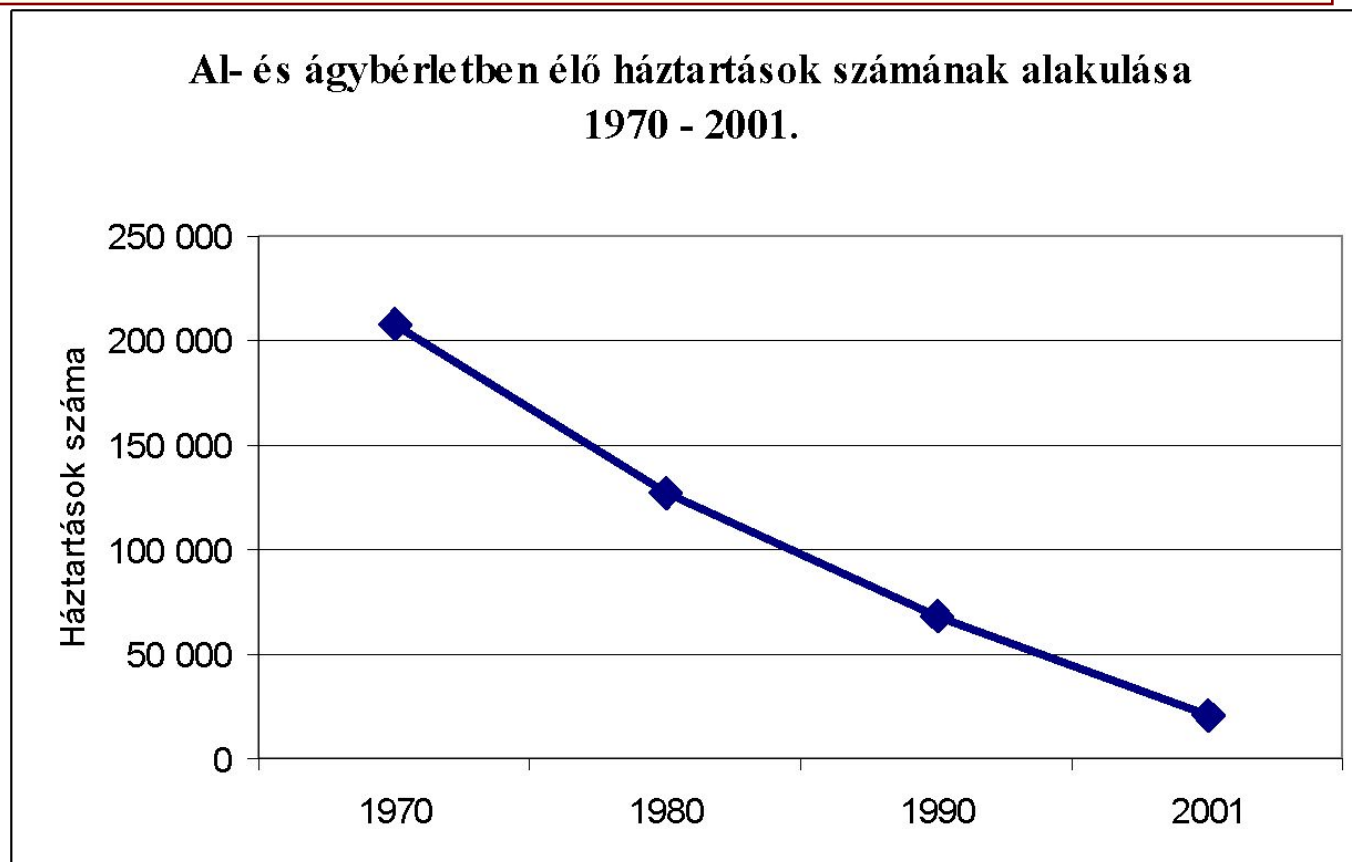

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

A másik puffer”: az al- és ágybérletek rendszere

Évtizedek óta folyamatosan és radikálisan csökkent az al- és ágybérletek száma

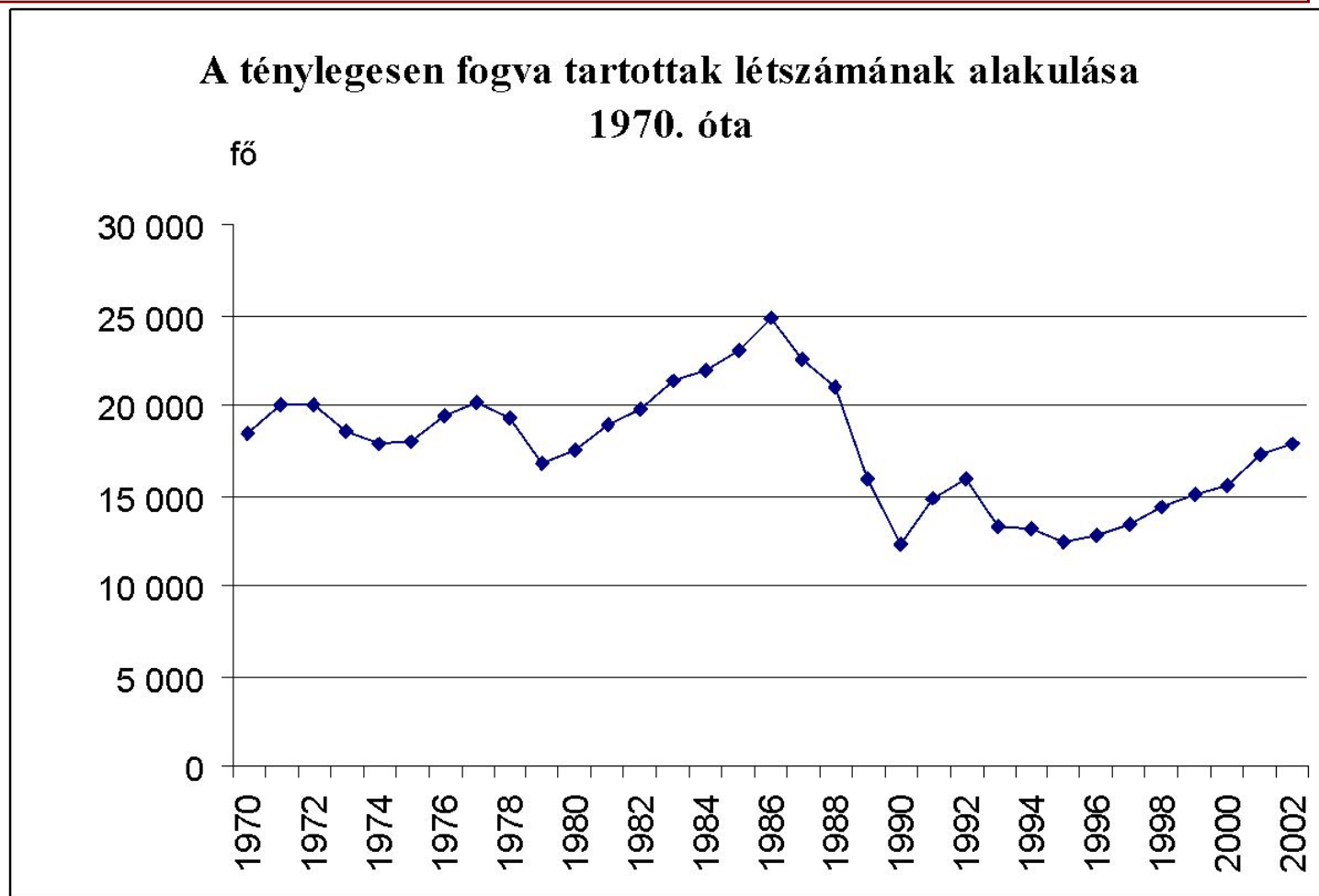

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

Még egy fontos „puffer”: a zárt intézmények, BV intézetek rendszere

A fogva tartottak száma a 80-as évek közepén tetőzik, majd hirtelen csökken

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

*„Az átpolitizált büntetéstan új tartalma a **represszív prevenció** lett. Egyes források szerint **1952** márciusára az elítéltek száma országosan mintegy hatvanezerre (az internáltaké százezerre) duzzadt. A ... gyáraknak, üzemeknek, bányáknak stb. átadása a büntetés-végrehajtás számára 1949-ben kezdődött el és 1952 végére már szinte az egész országot behálózták az un. **őrparancsnokságok, illetve munkahely-parancsnokságok.** Mintegy 45 helyen dolgoztattak elítélteket, így többek között ipari létesítmények építkezésein (**Lábatlan, Almásfüzitő, Tiszalök, Csepel stb.**) középületek létesítésénél (pl. a miskolci és veszprémi egyetemek), illetve felújításánál (pl. a budai vár), bányákban (**Oroszlány, Recsk, Komló, Várpalota stb.**) és számos más ipari és mezőgazdasági jellegű közmunkán.”*

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

az **1973-as** jogpolitikai irányelvek

„elismeri, hogy a bűnözés nem csupán a kapitalista múlt és környezet átkos következménye, hanem a létező szocializmus újratermelődő feszültségeiből, ellentmondásaiból fakad. ...

*felhív a konok bűnelkövetőkkel, valamint a munkakerülő, alkoholista életmódot folytatók **elleni szigorú fellépésre** (12.a.b. pontok);*

végül konkrét útmutatást tartalmaz a büntetés-végrehajtás megfelelő differenciálására, a munkáltatás, nevelés és az utógondozás fejlesztésére (13. pont).”

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről
Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

Az 1974. évi 10. sz. törvényerejű rendelet az alkoholisták kötelező munkaterápiás intézeti kezelését vezette be.

Az 1978. évi Btk. 76.§-a szerint önálló intézkedésként elrendelt kényszergyógyítás legalább egy, legfeljebb két évig tarthatott.

Az intézeti gyógykezelés az erre a célra a Szeged melletti Nagyfán kialakított Munkaterápiás Alkoholelvonó Intézetben történt, egészen 1990-ig, megszüntetéséig.

A 80-as években folyamatosan 1200-1500 „elítelt” volt benne elhelyezve.

Rajtuk kívül voltak a kényszergyógykezelésre és elzárásra beutaltak, hasonló nagyságrendben.

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről
Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

A belügyminiszter 1/1985.(II.1.) BM sz. rendelete a személyi szabadságot korlátozó rendőri intézkedésekről.

önmaga védelme érdekében **be kell kísérni** az őrszobára

"(a) a magával tehetetlen, erősen ittas állapotban lévő személyt, ha közbotrányt nem okoz, vagy a közrendet, a közbiztonságot nem zavarja, de a közterületről, illetve az egyéb nyilvános helyről eltávolítása szükséges,

(c) az ön- és közveszélyes, a magával tehetetlen, a hajléktalan, a bármely okból gyámoltalan személyt,

(d) az eltévedt, vagy csavargó gyermeket, a csavargó fiatalkorút,..."

Elő kell állítani, s **őrizzetbe is vehető** ... *"aki a rendőr felszólítására nem tudja magát hitelt érdemlően igazolni, akit a kitiltás , vagy a rendőrhatalósági felügyelet szabályainak megsértésén a rendőr tetten ért, akivel szemben közveszélyes munkakerülés gyanúja merült fel... stb.,,*

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

"BRFK tájékoztató jelentés - A fővárosban élő állandó munkahely nélküli, hajléktalan antiszociális magatartású és egészségügyi ellátásra szoruló helyzetéről"(sic.) a Fővárosi Tanács VB számára 1982.

"Budapest sem mentes a világvárosokra jellemző lumpen réteg újratermelődésétől. Míg azonban a nyugati nagyvárosokban e lumpen réteg kitermelődése, számszerű növekedése elkerülhetetlen következménye a társadalmi berendezkedésnek, addig nálunk e réteg éppen a társadalom nyújtotta lehetőségeket visszautasítva, a kínálkozó emberibb életről lemondva választja ezt az életformát."

"nincs tehát objektív társadalmi alapja annak, hogy emberek a társadalom perifériájára szorulva munkakerülő, csavargó életmódot folytassanak, illetve betegen, elhagyottan pályaudvarokon, búvóhelyeken tengessék életüket."

"nem nézhető tétlenül tovább a társadalom perifériájára került, antiszociális magatartású emberek helyzete."

A rend őrei precíz adatlapos felmérést végeztek e körben (az előállítások módszerével), s azt találták, hogy ezeknek az "elemeknek" a 66 %-a foglalkozás nélküli, vagy alkalmizik, 61 %-a büntetett előéletű, 18 %-a cigány származású, 73 %-ának nincs meg a 8 általánosa, 59 %-uknak nincs budapesti bejegyzett lakcíme stb."^[1]

^[1] Győri Péter: Vannak-e jogaik a hajléktalanoknak? Megjelent: Mozgó Világ, 1996/12., Hajszyolt Hírlap, 1997/2

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

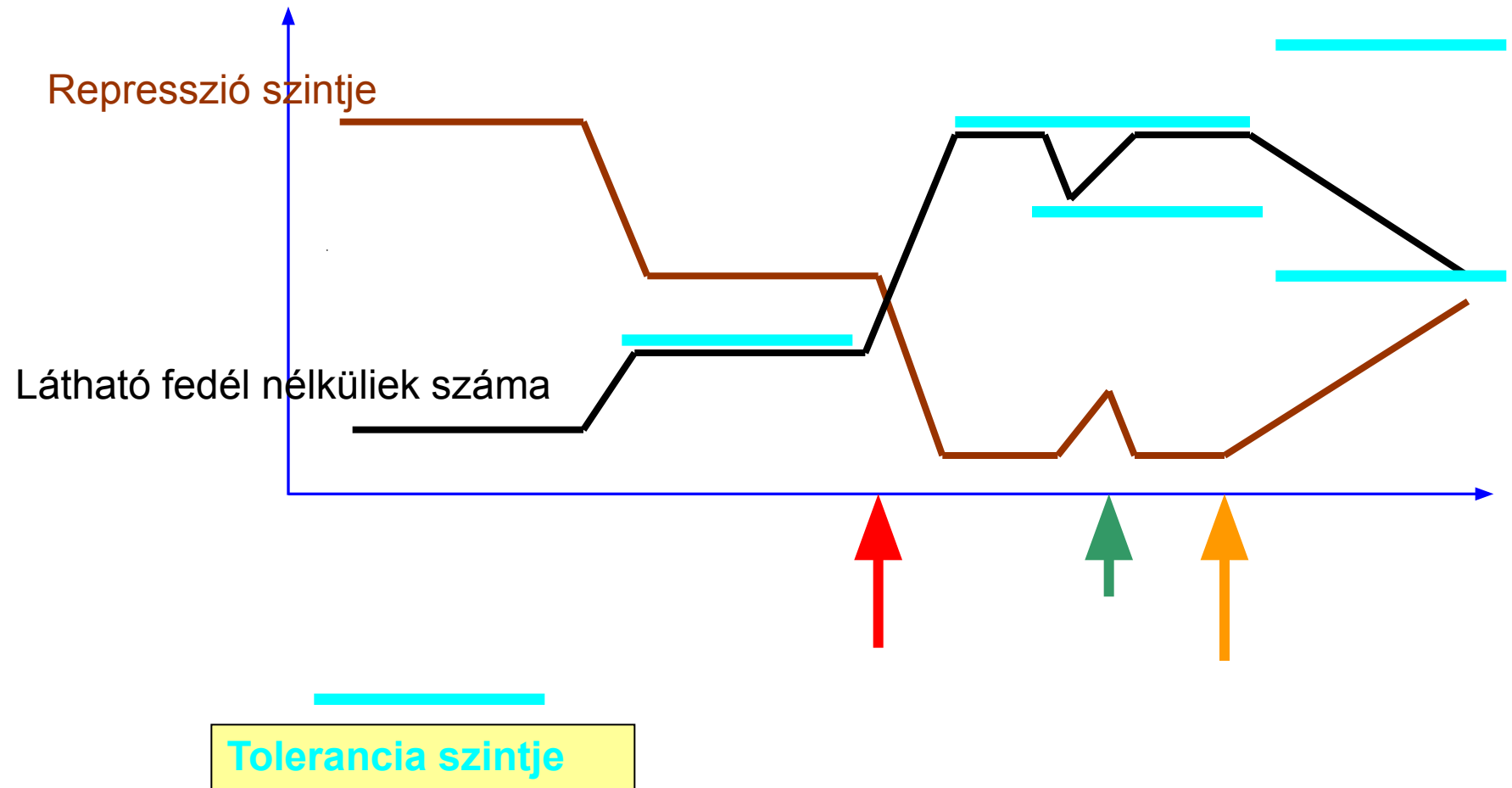
Hipotézisünk:

- ✓ A rendszerváltás előtt a mélyszegénység és az egyéni krízisek „levezetésére” speciális **puffer (tároló) rendszerek működtek**
- ✓ A rendszerváltást követően **ezek megszűntek (visszaszorultak)**
- ✓ A mélyszegénység és az egyéni krízisek „levezetésének” **új, speciális puffer (tároló) rendszereként jöttek létre az ún. hajléktalan-ellátó intézmények** - a megszűnt (vagy visszaszorult) puffer (tároló) rendszerek pótlására (nem egyszer a helyükön)

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

A represszió szintje és a látható hajléktalanok száma közötti lehetséges összefüggés

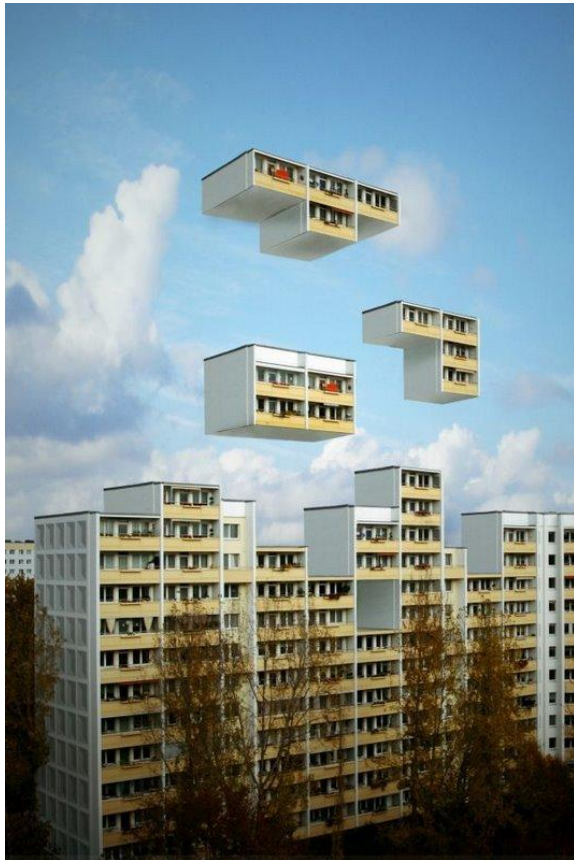

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

Strukturális és egyéni okok:

A „Székfoglaló játék” - paradigma

Strukturális okok:

Vannak (kellenek?!) vesztesek (egyenlőtlenség)

Nincs elégséges jólét (munka, lakás, eü., ...)

„Egyéni” okok:

Kiből lesz vesztes

Kinek nem jut elégséges jólét

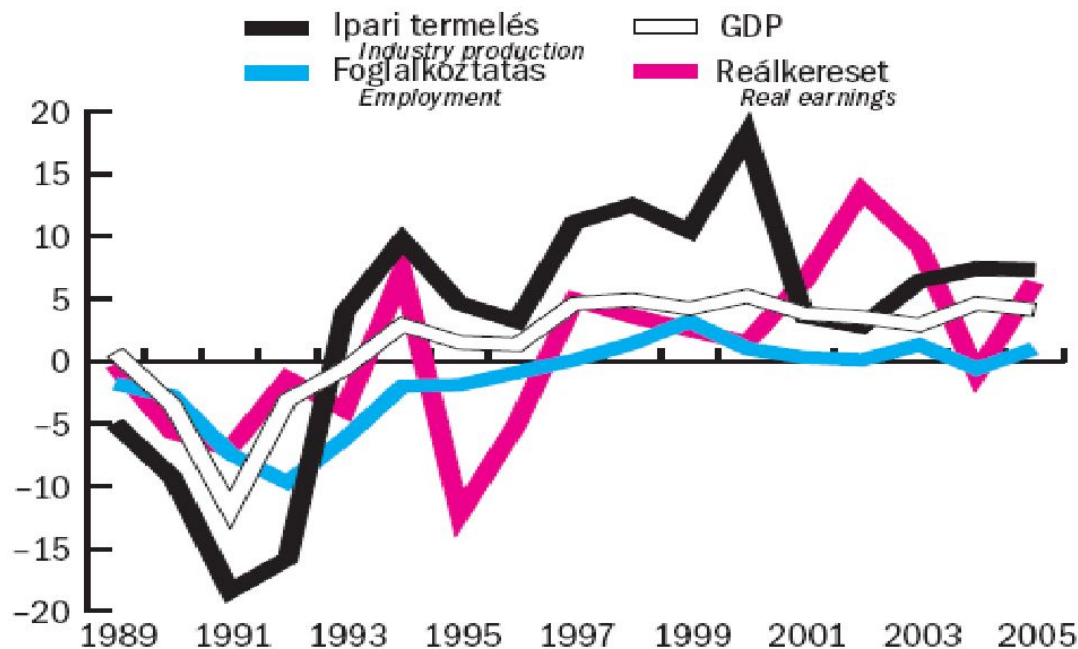
„Székfoglaló játék” – paradigma:

Egyáltalán nem jut „szék”, vagy csak rosszabb/kisebb?

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

A 90-es években a termelés, a GDP, és a reálkeresetek radikálisan csökkentek

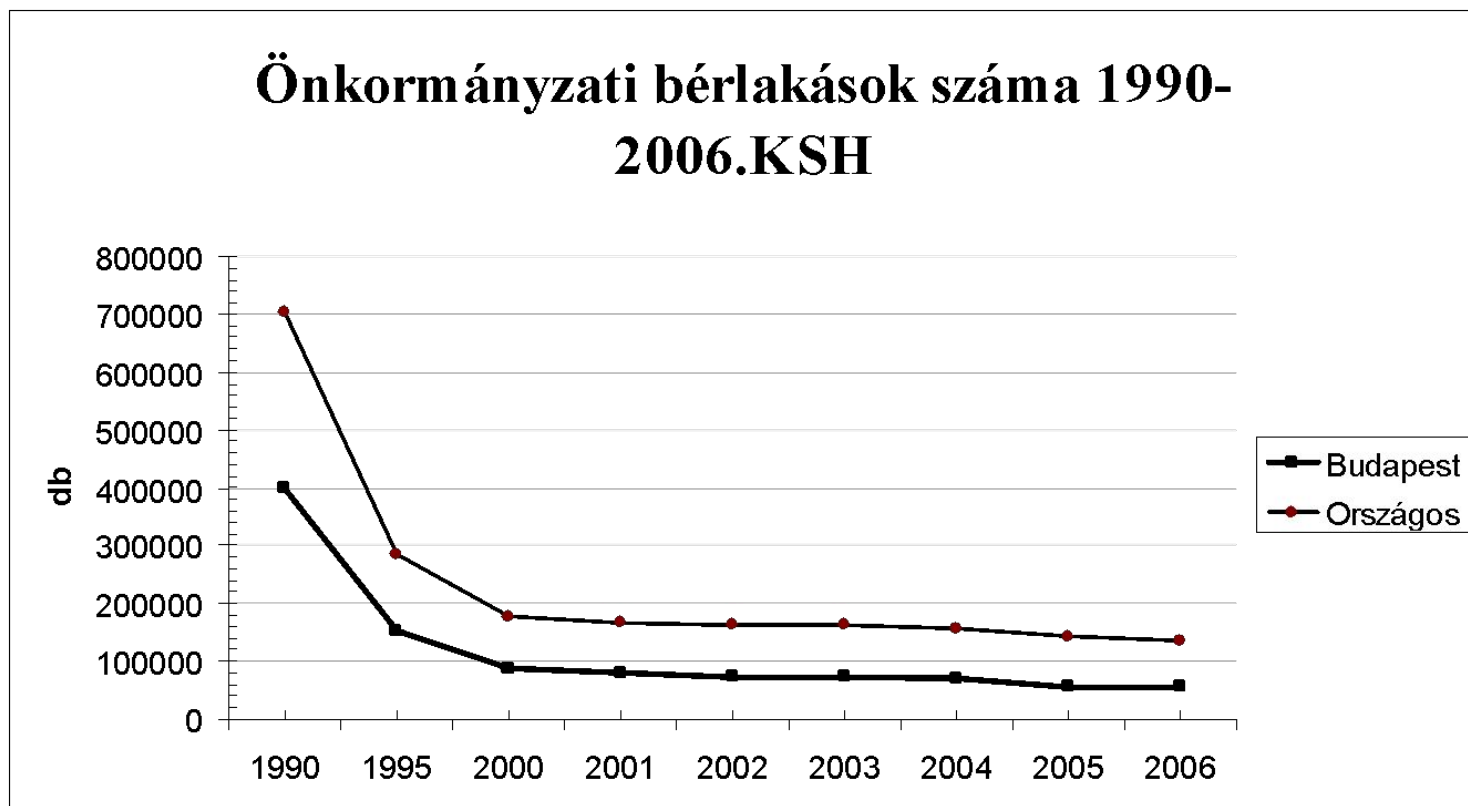

1.1. ábra: Alapvető gazdasági mutatók éves változása
(Annual changes of basic economic indicators)

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

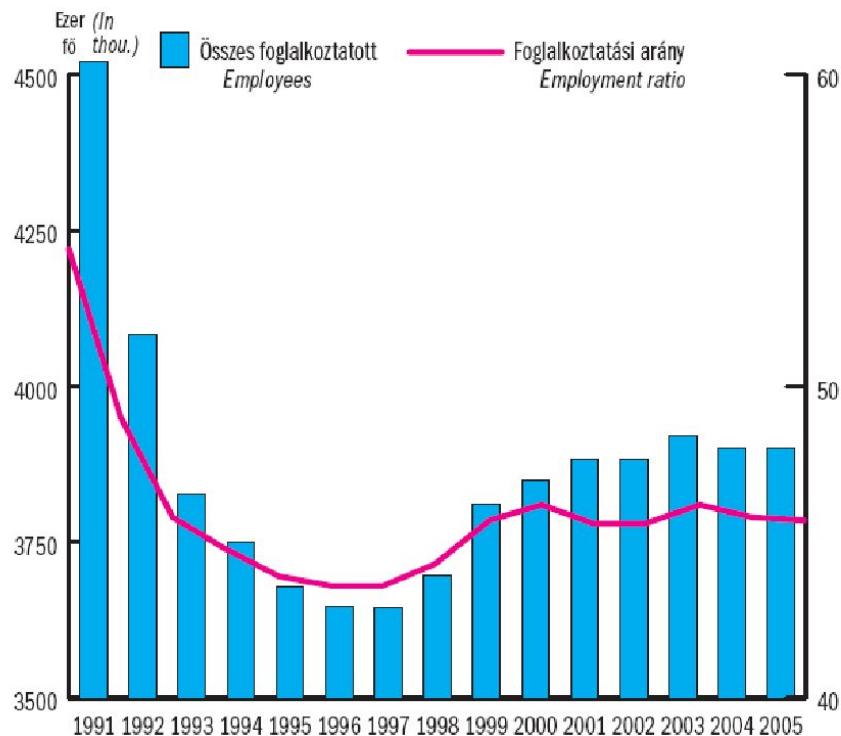
Már a rendszerváltás után: a meglévő önkormányzati bérlakások 9/10-edét eladták

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

**A rendszerváltást követően
a foglalkoztatottak száma
700-500 ezer fővel
lecsökkent**

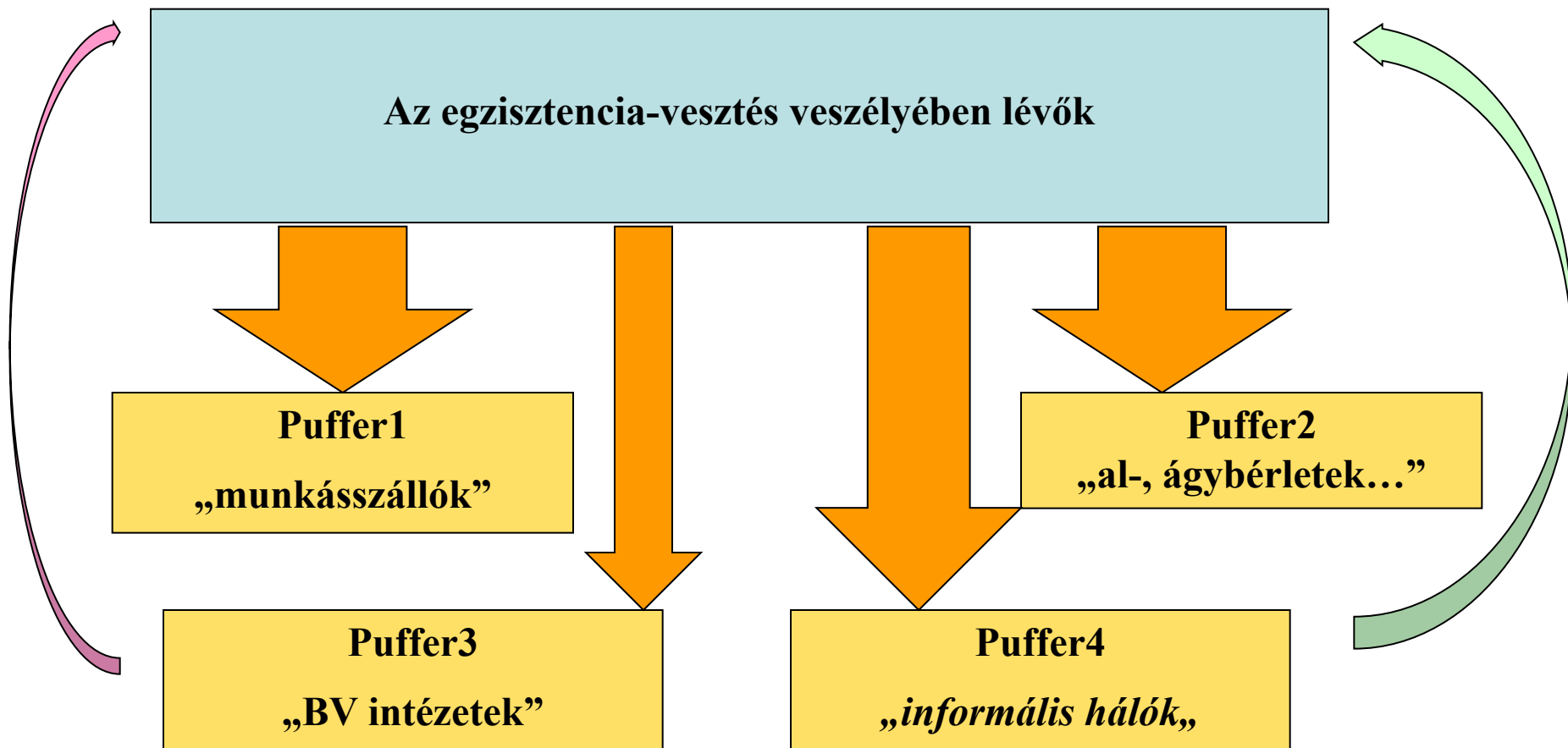

4.1. ábra: Összes foglalkoztatott (*Employed*)

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

Rendszerváltás előtti „modell”

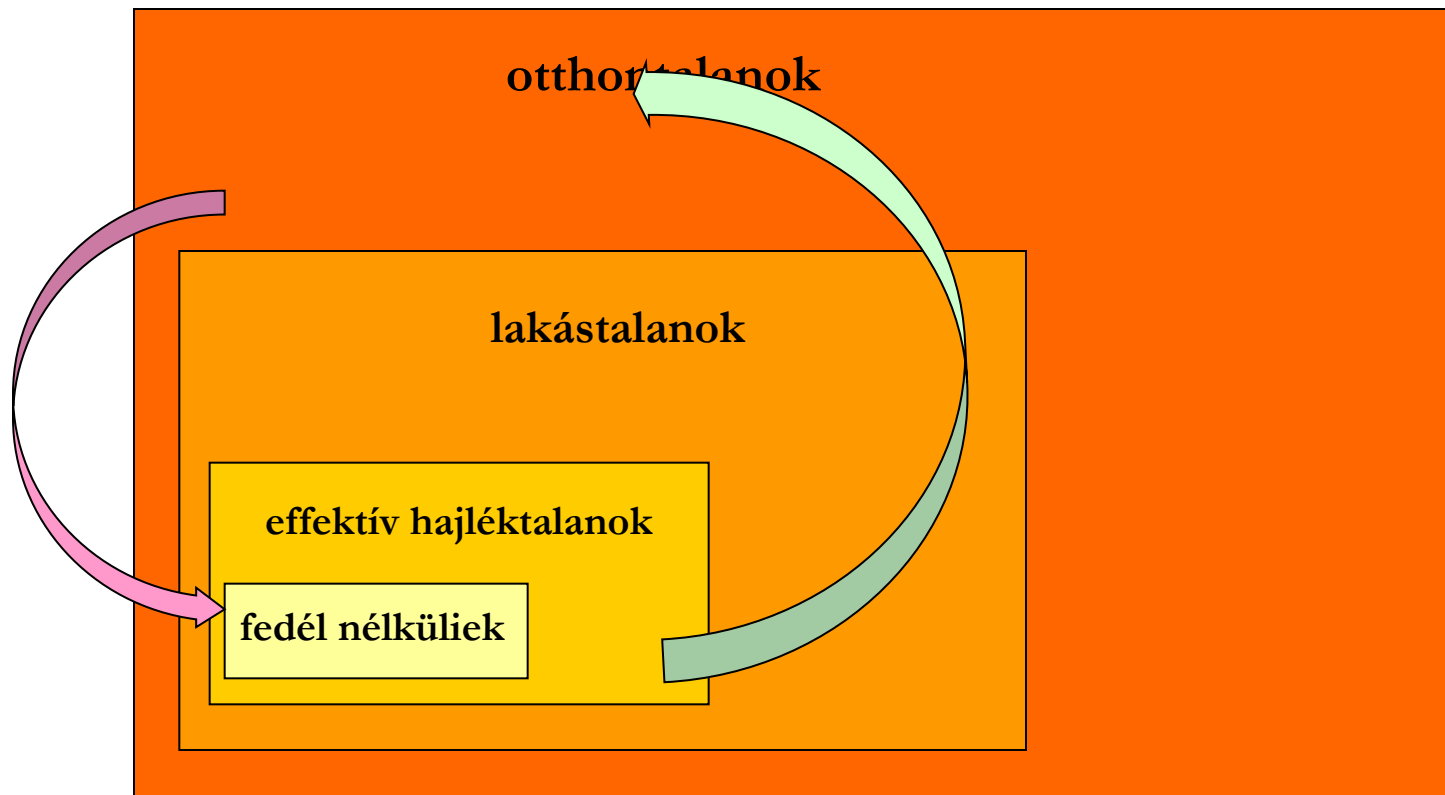
Egzisztencia-vesztés elkerülése
segítő intézmények nélkül

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

Állandóság: a margón élők közül kerülnek ki a margó szélén lévők és oda kerülnek vissza

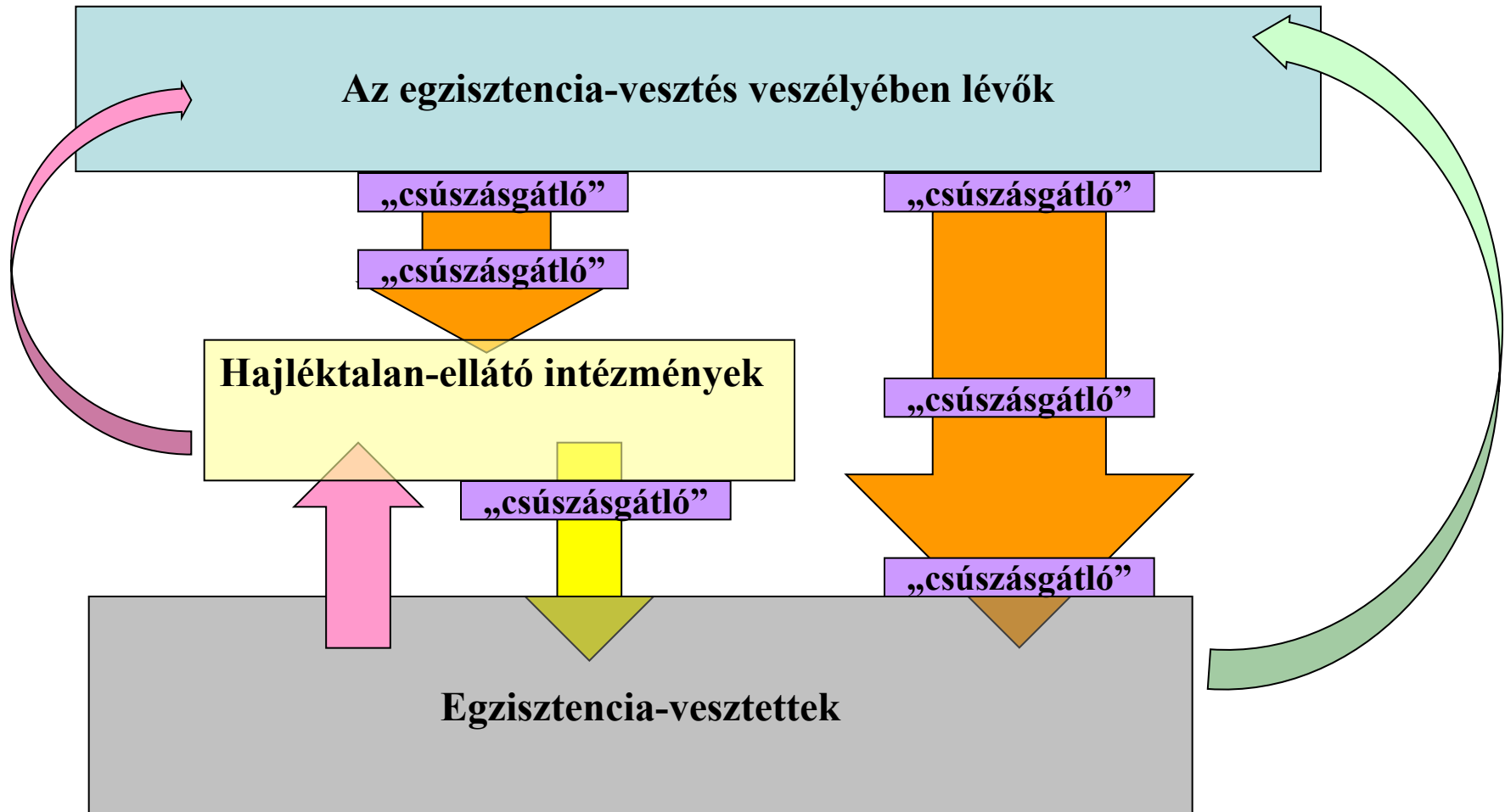
Változás: kik kerülnek a margón élők közül a margó szélén lévők közé

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

Rendszerváltás utáni „modell”

Egzisztencia-vesztés csökkentése
segítő intézményekkel

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

Ez lenne a helyünk ... (?)

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

Legyünk realisták:

Húsz év eredményei – mi nem történt

Nem csuknak le embereket „közveszélyes munkakerülés” miatt

Nem büntetik a csavargókat

Nem zárják el kényszer-elvonókba az alkoholbetegeket

Nem gyűjtik össze és szállítják „dologházakba” a koldusokat

Nem toloncolják ki az összes menedék kérőt

De vajon eljutottunk-e a „kiilleszkedettek” (a csavargók, az alkoholbetegek, a koldusok, a menedék kérők) visszailleszkedését segítő ellátásig?!

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

Legyünk realisták:

Húsz év eredménytelenségei – mi nem történt

Nem alakult ki a biztonságos lakhatás szabályozási rendszere

Nem hoztak létre szociálisan célzott lakáshoz jutási és lakhatási támogatást

Nem épült ki modern pszichiátriai és addiktológiai ellátó rendszer

Nem csökkent (inkább nőtt) a szolgáltatások széttagoaltsága

De vajon előre léptünk-e a hajléktalanellátás területén e hiányok felszámolásában?

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

Húsz év értékelése nagyon vázlatosan

Talán a legfontosabb (+):

egy társadalmi jelenség kezelési módjának változása

represszív (elnyomó) eszközök helyett szociális segítségnyújtás

Talán a legfontosabb (-):

egy társadalmi jelenség kezelési módjának változása

otthontalanság-lakástalanság kezelése helyett hajléktalanellátás

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről
Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

Húsz év értékelése nagyon vázlatosan

A lényeges dilemmák - viták

egy társadalmi jelenség kezelési módjának változása

represszív (elnyomó) eszközök helyett szociális segítségnyújtás

Vannak, akik azt mondják: ez félrekezelés, több represszió kell !

egy társadalmi jelenség kezelési módjának változása

otthontalanság-lakástalanság kezelése helyett hajléktalanellátás

Mi azt mondjuk: ez félrekezelés, több lakáspolitikára kell !

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

Húsz év értékelése nagyon vázlatosan

Ami a rendszerváltáskor megfogalmazódott:

„Nincsenek *intézmények*” – „Ez egy intézmény-rendszer nélküli ország”

(Juhász Pál – szociológus)

Az elmúlt 20 év során a hajléktalanság kezelésére:

Létrejöttek civil szerveződések, civil szervezetek

Létrejöttek speciális hajléktalanellátó önkormányzati intézmények

Létrejöttek hálózatok, munkamódszerek, eljárások, normák

Létrejöttek képzési-oktatási, tudásközvetítő formák, kutatások

Létrejöttek bürokratikus eszközök: szabályozási, finanszírozási, irányítási intézmények

**Létrejöttek és működnek – mindegyiken van mit javítani,
fejleszteni**

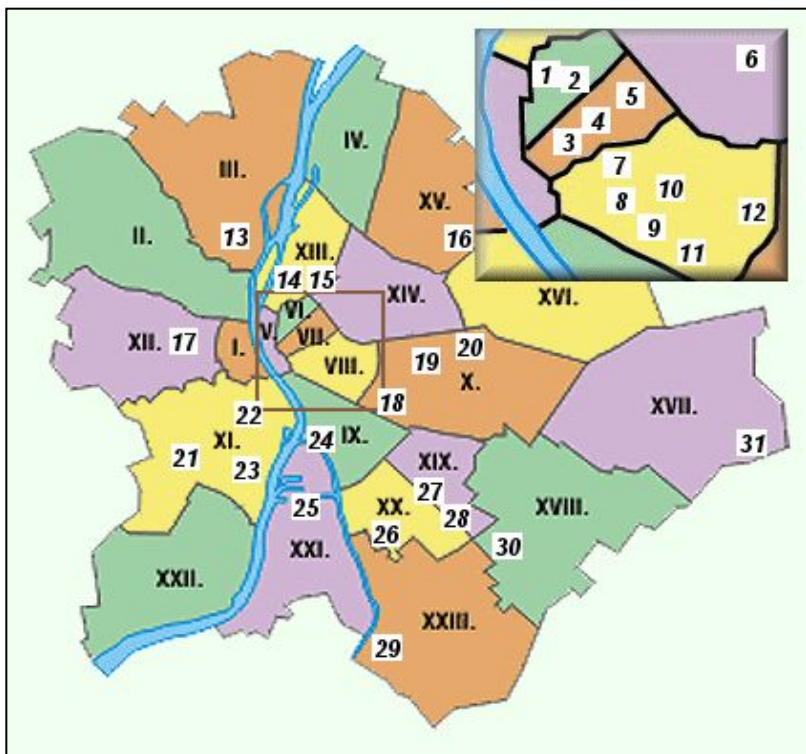
Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

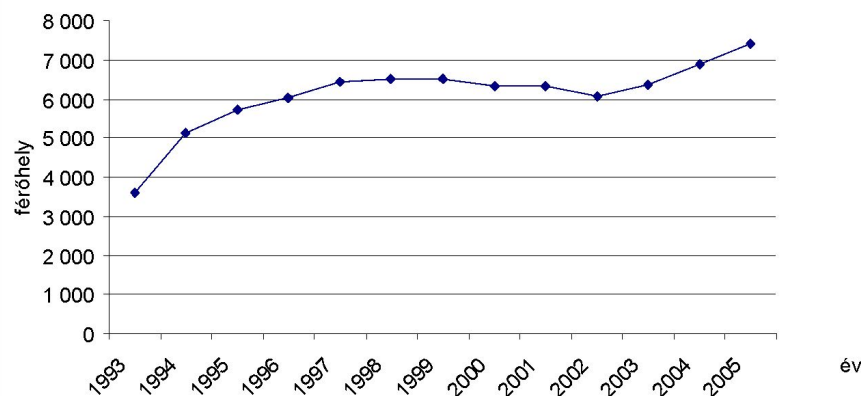
Húsz év értékelése nagyon vázlatosan

Elszámolhatnánk azzal, hogy...

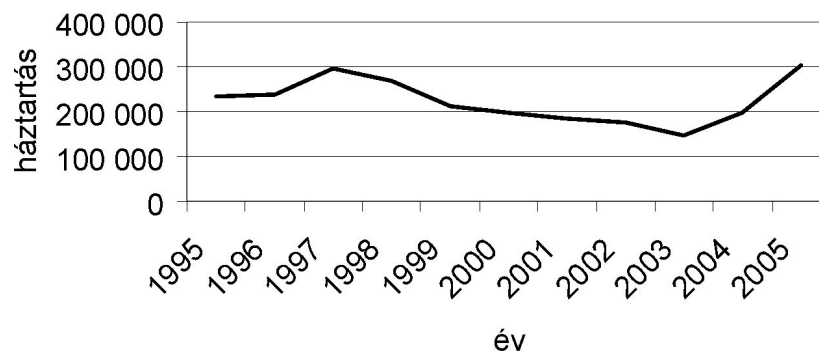
Hajléktalanok nappali melegedői

Hajléktalanok férőhelyeinek alakulása (férőhely)

Lakásfenntartási támogatásban részesültek száma

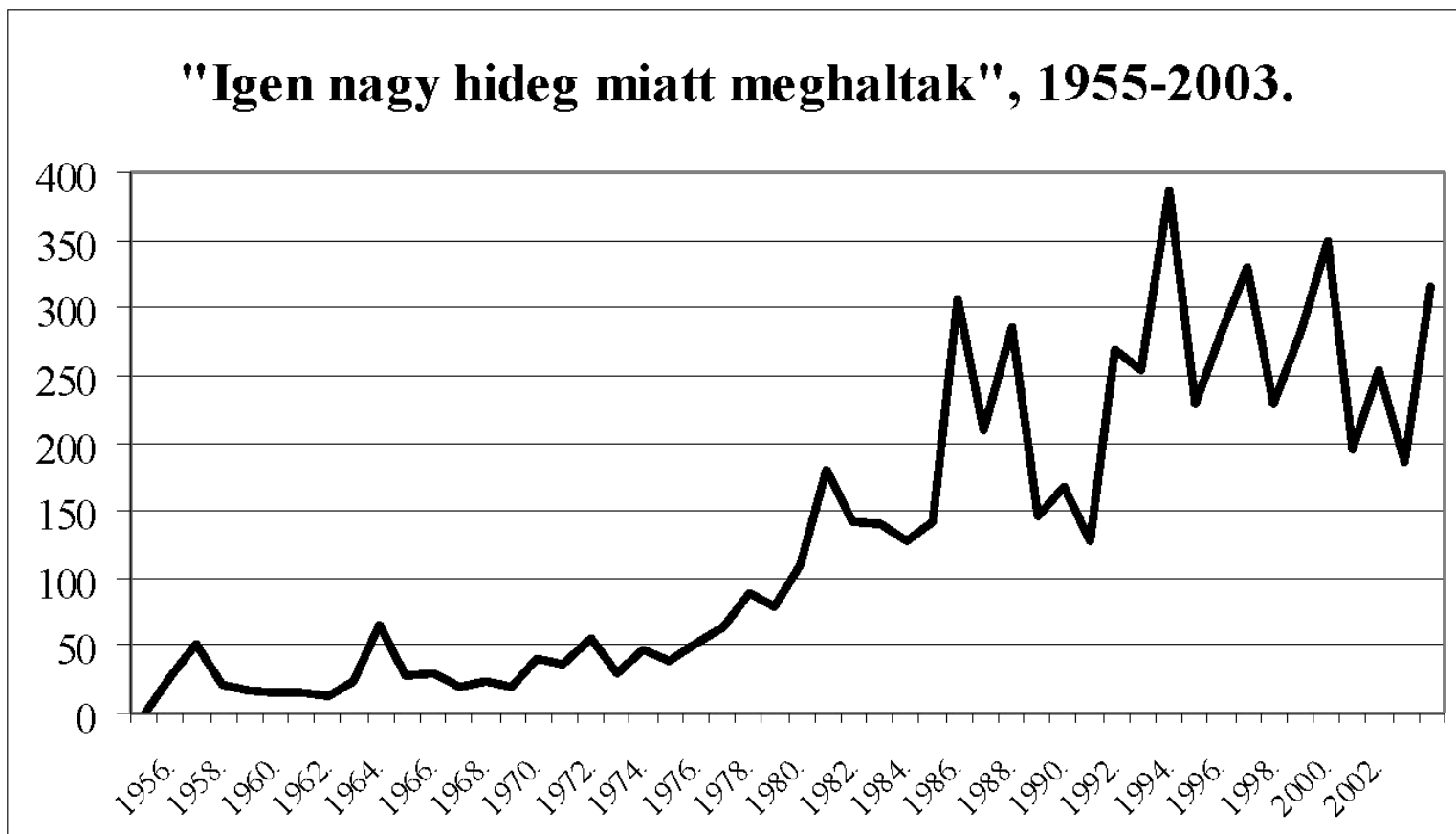

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

Húsz év értékelése nagyon vázlatosan

Elszámolhatunk-e azzal, hogy...

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

Húsz év értékelése nagyon vázlatosan

Tévtutak – téveszmék

A hajléktalanság csak egy átmeneti társadalmi jelenség, az átmenet jelensége

A hajléktalanság egy robbanás-szerűen növekvő jelenség lesz, családok, fiatalok tömegei kerülnek majd utcára, bódé városok jönnek majd létre

A hajléktalanság egy végleges állapot, melyből nem lehetséges a kiút

A hajléktalanok nagyon szegény tisztas szegények: mit keresnek köztük a pszichiátriai betegek, fogyatékosok, alkoholisták, bűnözők és csavargók?

A hajléktalan-ellátás feladata a fagyhalál megelőzése, az életmentés, a többi teendő mások feladata

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

Húsz év értékelése nagyon vázlatosan

Tévtutak – téveszmék

Minél több szálláshelyet hozunk létre, annál kevesebben lesznek fedél nélkül

Minél több szabályozással és pénzzel javítható a hajléktalan helyzet

Minél több szolgáltatást ki kell vinni az „utcára”, ezzel tudunk segíteni

Minél több elvárás a szállókon – annál nyugodtabbak a körülmények

A „fapadosok” csak rövid idejű életmentők, színvonalas szolgáltatás nem kell oda

Szállást nyújtunk, aztán boldoguljon aki, ahogy tud

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

Húsz év értékelése nagyon vázlatosan

Tévtak – téveszmék

Valódi megszólítás/megerősítés, segítő beszélgetés nélkül is lehet segíteni

A nyomor és szegénység elmélyült ismerete nélkül is lehet segíteni

A számos jogi-lakásügyi-egészségügyi-munkaügyi stb. eljárás ismerete nélkül is lehet segíteni

A szomszédságok, a hatalmi mechanizmusok ismerete nélkül is lehet segíteni

Tévtak – téveszmék

Egyáltalán lehet segíteni?

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

Húsz év értékelése nagyon vázlatosan

Mi nem valósult meg? Merre tovább?

Stratégiai terület 1.
Lakáshoz jutás – lakhatási támogatás

Lakáshoz jutási támogatások átalakítása

Bérelhető lakások száma növelésének lehetőségei

Lakásfenntartási (megtartási) támogatás kiterjesztése

Lakhatás biztonságának megerősítése

Lakástörvény módosítása, szabályozási javaslatok

Stratégiai terület 2.
Hajléktalanellátás szabályozása, finanszírozása

Jogosultság újraszabályozása

Rászorultság – jogosultság vizsgálata

Intézmények normatív támogatásának átalakítása

Támogatott lakhatási program rendszerbe állítása

Programiroda (Ügynökség) létrehozására

Stratégiai terület 3.
„Nyitás az utcára” program

Pozitív zéró tolerancia kialakítása

Prevenció szükséges lépései

„Nyitott szolgáltatások” Program

„Nappali melegedők helyett nappali centrumok”

„Beléptető szálló” program

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

Húsz év értékelése nagyon vázlatosan

Mi nem valósult meg? Merre tovább?

...

Hajléktalan-ellátás finanszírozásának, szabályozásának teljes átalakítása

Hajszolt – megerősítése, továbbfejlesztése

Kutatás-elemzés-értékelés és továbbképzés intézményeinek kialakítása

Országos hajléktalanügyi ügynökség létrehozása, működtetése

Országos hajléktalanügyi stratégia elfogadása és végrehajtása

Támogatott lakhatási formák létrehozása és rendszerbe állítása

Ügyfélcentrikus intézmények és munkaformák megerősítése

Utánpótlás fölnevelése

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről
Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

2010

**A szegénység és a társadalmi kirekesztés
elleni küzdelem éve lesz az Európai Unióban**

**Ez kötelezettségeket jelent a kormányoknak és lehetőséget a civil
szervezeteknek**

Ennek részeként

**2010 a „Hajléktalanság megszüntetése”
érdekében vívott kampányok éve is az európai országokban**

**A kampányok, akciók nem oldják meg a problémákat, de egy eszköz lehet
ahhoz, hogy közelítsünk...**

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről
Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

Szubjektív értékelés

A hajléktalan-ellátás elmúlt húsz éve „*amúgy*” sokunk
életének is húsz éve

saját

Az értékelést mindenkinek magának kell elvégeznie

Volt-e értelme?

Volt-e eredménye?

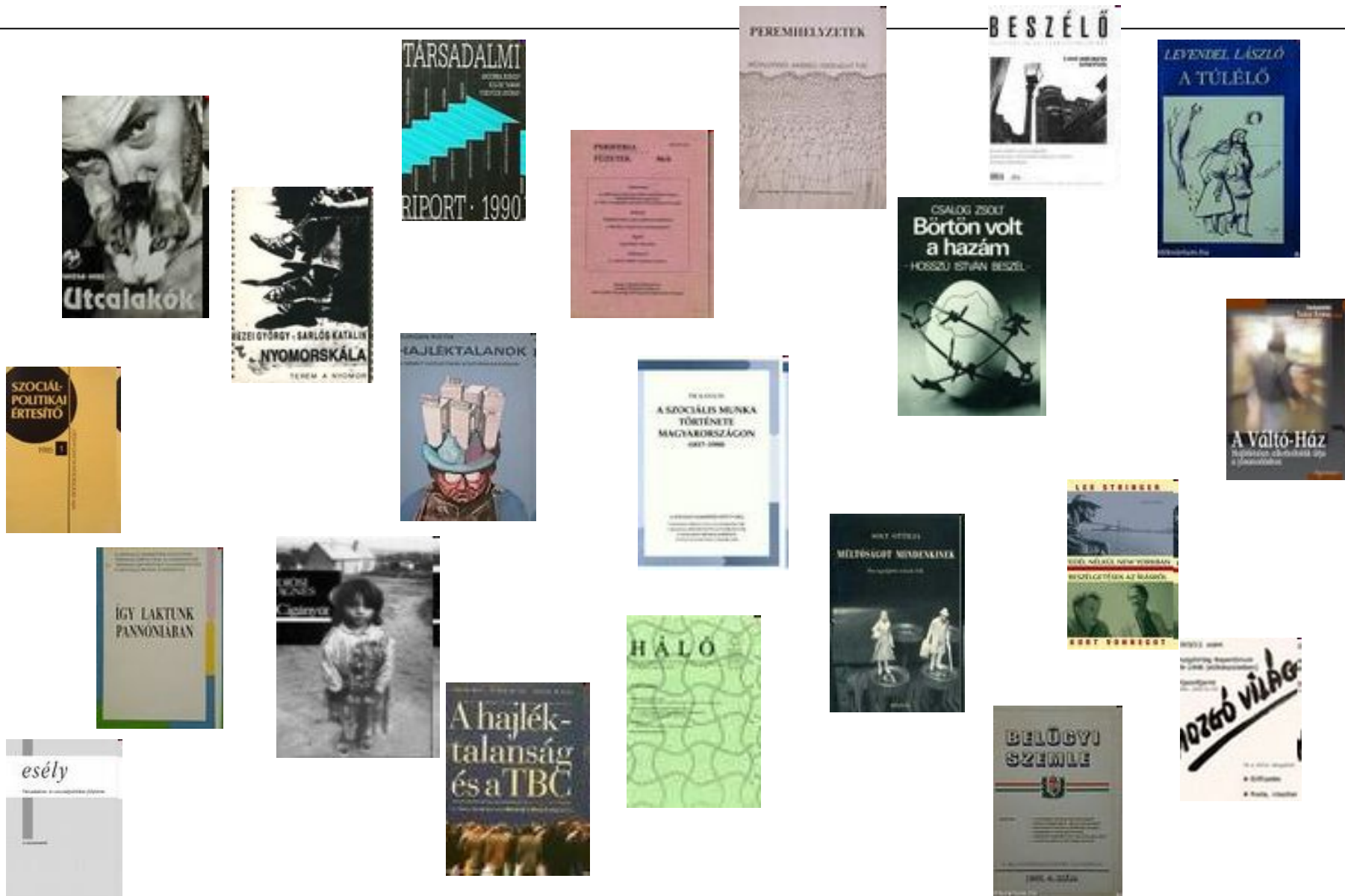
Jutottunk-e előrébb?

Bár van másik megközelítés is:

„Ne ezekre a kérdésekre keressed a választ, tegyed meg ami tőled telhető”

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

Miért tartunk itt?

Hajléktalanügyi országos konferencia 2008.

Egy gondolatmenet lépései – tézisek:

1. Az otthontalanság – lakástalanság – hajléktalanság – fedélnélküliség közül a **fedélnélküliség** az, ami a legjobban **látható**.
„A probléma (fedélnélküliség), a problémacsoport (fedél nélküliek) az utcán hever.”
2. Ugyanez fordítva: az otthontalanság – lakástalanság – hajléktalanság **VAN**, de nem „látható”, „nem hever az utcán”.
3. *„A probléma az utcán hever”* helyzetből adódó „előnyök”:
 - ☐ A közvélemény érdeklődése fokozott
 - ☐ A médiák érdeklődése fokozott
 - ☐ A politika érdeklődése fokozott
 - ☐ A forráselosztók érdeklődése fokozott...

Miért tartunk itt?

Hajléktalanügyi országos konferencia 2008.

Egy gondolatmenet lépései – tézisek:

3. „*A probléma az utcán hever*” helyzetből adódó „**hátrányok**”:

- ☐ A fokozott érdeklődés tükrében eltorzulnak a problémák valós arányai, okai, összefüggései – ennek megfelelő (eltorzult) döntések, nézetek születnek
- ☐ A „probléma-megoldás” gyors, ad hoc, látványos eszközei bukkannak elő (rendészeti megoldások, eltüntetés, zavaró láthatóság megszüntetése)
- ☐ A közvélemény, a médiák, a politika, a forráselosztók fokozottan kéri számon a sikereket és a sikertelenséget
- ☐ A fedélnélküliség felszámolódásának elmaradását a hajléktalan-ellátókon kéri számon

4. Miközben a közfigyelem az „utcára”, a fedélnélküliségre irányul, aközben a hajléktalan-ellátás középpontjában **nem a fedélnélküliség csökkentése áll.**

Miért tartunk itt?

Hajléktalanügyi országos konferencia 2008.

Fel kell tennünk néhány kényelmetlen kérdést (magunknak is):

- ☐ Alkalmasak-e **intézményeink** a fedél nélkül élő emberek **befogadására**?
- ☐ Alkalmasak-e intézményeink a fedél nélkül élő emberek **befogadására és fedél nélküli helyzetük megváltoztatására**?
- ☐ Alkalmasak-e **intézményeink belső szabályai** a fedél nélkül élő emberek befogadására és fedél nélküli helyzetük megváltoztatására?
- ☐ Alkalmasak **vagyunk-e (motiváltságban és felkészültségben)** arra a segítségnyújtásra, mely a fedél nélkül élő emberek helyzetének a megváltoztatásához vezethet?
- ☐ Alkalmas-e a jelenlegi **finanszírozási-szabályozási rendszer** arra, hogy ezen alkalmasságokat megteremtse, elősegítse?
- ☐ Alkalmasak-e intézményeink, szabályaink, felkészültségünk arra, hogy **ne az utcára kerüljenek (vissza) a hozzánk forduló**k?

Miért tartunk itt?

Hajléktalanügyi országos konferencia 2008.

Fel kell tennünk *még* néhány kényelmetlen kérdést (*magunknak*):

- ☐ Valóban, mi (*ki is?*) is tehetünk arról, hogy nem csökken látványosan a fedél nélkül élők száma?
- ☐ Tehetünk-e arról mi is, hogy emberek fedél nélküliek maradnak, vagy pusztán fedél nélkül maradnak, vagy fedél nélkülivé válnak?
- ☐ Tehetünk-e arról mi is, hogy a fedél nélkül élő emberek nem jutnak olyan segítséghez, mely helyzetük megváltoztatásához vezethetne?
- ☐...

Miért tartunk itt?

Hajléktalanügyi országos konferencia 2008.

Hosszú az út a válaszokig

Kísérletek...

Miért tartunk itt?

Hajléktalanügyi országos konferencia 2008.

A 14 éves és idősebb népesség családi állapot és élettársi kapcsolat szerint, 1990–2001

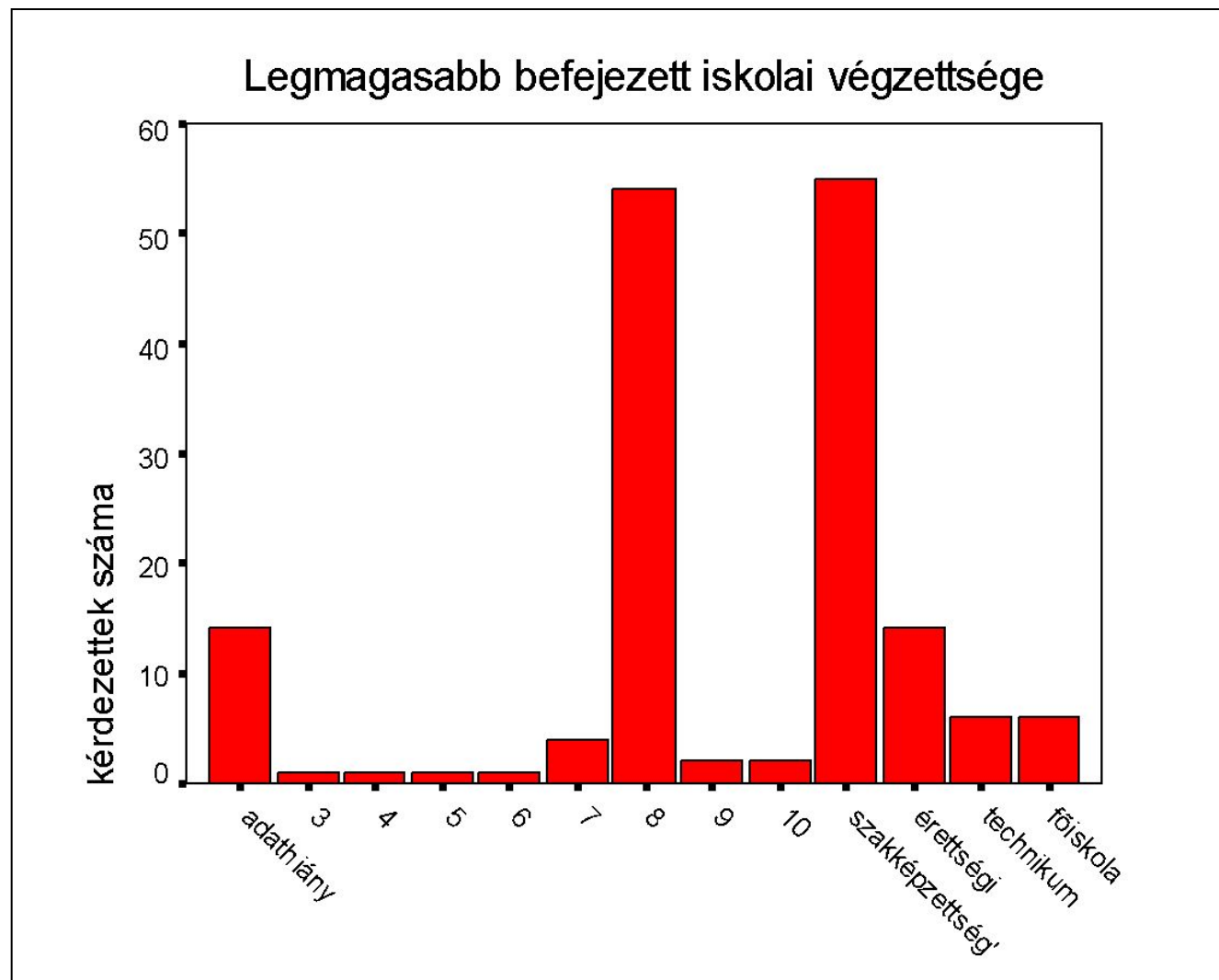
Forrás: © Központi Statisztikai Hivatal, 2004

Családi állapot, párkapcsolat	1990			2001		
	összesen	férfi	nő	összesen	férfi	nő
Nőtlen, hajadon	1 861 343	1 076 476	784 867	2 437 808	1 376 053	1 061 755
Ebből:						
van élettársa	75 351	42 779	32 572	320 935	168 211	152 724
nincs élettársa	1 785 992	1 033 697	752 295	2 116 873	1 207 842	909 031
Házass	5 041 830	2 515 922	2 525 908	4 445 719	2 213 765	2 231 954
Ebből:						
házastársával együtt él	4 641 896	2 320 948	2 320 948	4 317 513	2 155 956	2 161 557
házastársával nem él együtt	399 934	194 974	204 960	128 206	57 809	70 397
Elvált	607 222	248 948	358 274	758 030	306 013	452 017
Ebből:						
van élettársa	114 074	57 988	56 086	205 710	105 183	100 527
nincs élettársa	493 148	190 960	302 188	552 320	200 830	351 490
Összesen	8 434 321	3 991 998	4 442 323	8 632 109	4 048 758	4 583 351
Ebből:						
van élettársa	250 786	125 393	125 393	600 019	302 269	297 750
nincs élettársa	3 541 639	1 545 657	1 995 982	3 714 577	1 590 533	2 124 044
házastársával együtt élő házass és van élettársa	4 892 682	2 446 341	2 446 341	4 917 532	2 458 225	2 459 307

Miért tartunk itt?

Hajléktalanügyi országos konferencia 2008.

**Minden második
utcán élő
legfeljebb elemi
iskolával bír, a
többieknek
valamilyen
szakmájuk van**

Miért tartunk itt?

Hajléktalanügyi országos konferencia 2008.

5 év alatt közel 100 ezer fiatal maradt általános iskolai végzettségű a szakmunkás-képzőkből történt lemorzsolódás következtében

33. táblázat - Lemorzsolódás 3 év alatt a szakiskolákban

Kezdő Tanév	Évfolyam létszáma	Záró tanév	Szakmunkásvizsgát tett	Lemorzsolódás	Lemorzsolódás 3 év (%)
1960/61	33992	1963	44282	10290	0
1965/66	69788	1968	58508	11280	16,2
1970/71	81974	1973	65434	16540	20,2
1975/76	60281	1978	48063	12218	20,3
1980/81	59845	1983	45824	14021	23,4
1985/86	66968	1988	50974	15994	23,9
1990/91	81788	1993	60040	21748	26,6
1993/94	63335	1996	47795	15540	24,5
1994/95	61034	1997	41973	19061	31,2
1995/96	55532	1998	38871	16661	30,0
1996/97	51219	1999	36362	14857	29,0
1998/99	36658	2001	Csak 1 éves képzés végezhetett		
1999/2000	34358	2002	Nincs adat		

Forrás: Oktatási Minisztérium

Miért tartunk itt?

Hajléktalanügyi országos konferencia 2008.

A tanulók kimaradás utáni helyzete

Forrás: Kimaradó tanulók, Liskó, OI, 2002

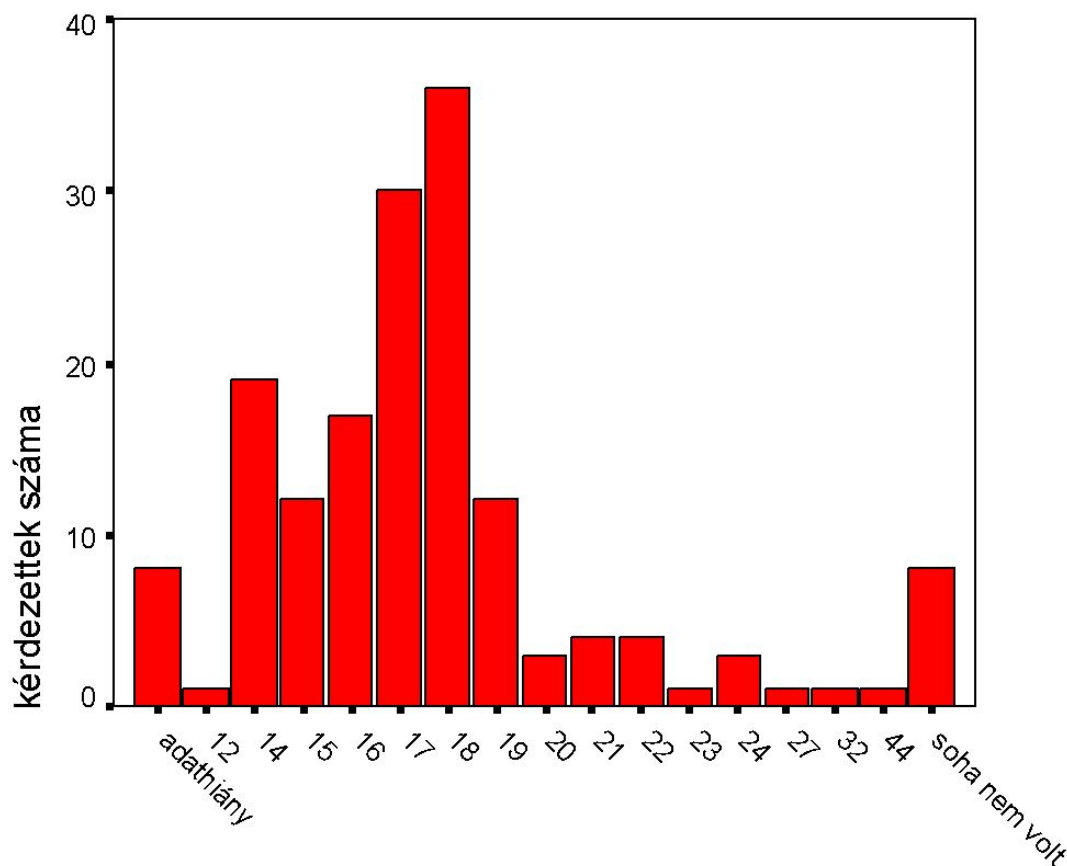
helyzet	%
tanul	25,2
dolgozik	32,5
munkanélküli	36,1
egyéb	6,2
összesen	100,0
N	739

Miért tartunk itt?

Hajléktalanügyi országos konferencia 2008.

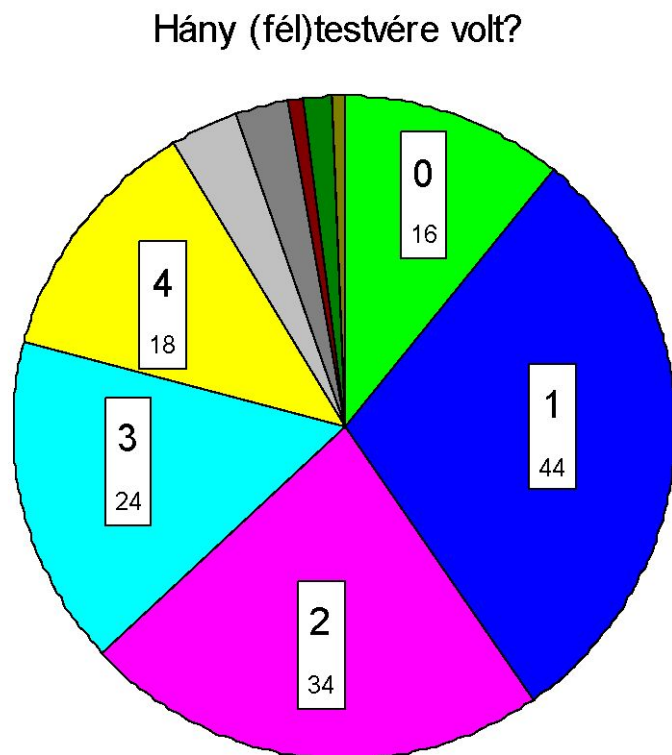
**Az utcán élők
nagyon fiatalon
kezdtek el
dolgozni (akkor
még bejelentetten)**

Hány éves korában volt először folyamatos (bejelentett) munkája?

Miért tartunk itt?

Hajléktalanügyi országos konferencia 2008.

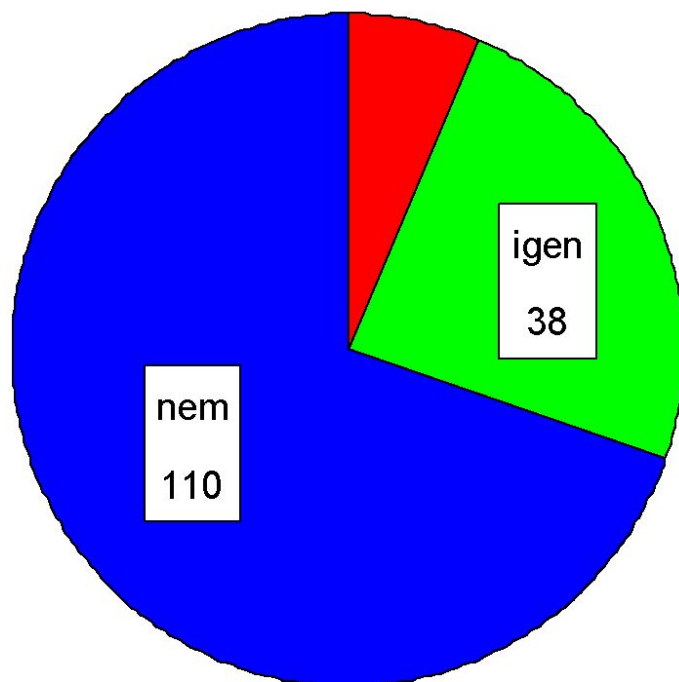
Az utcán élők többsége sokgyerekes, vagy nagyon sok gyerekes családból jött

Miért tartunk itt?

Hajléktalanügyi országos konferencia 2008.

Jelenleg közel minden harmadik utcán élő feltehetően roma származású

Mondták-e már Önre, hogy cigány?

Hajléktalanügyi országos konferencia 2008.

Miért tartunk itt?

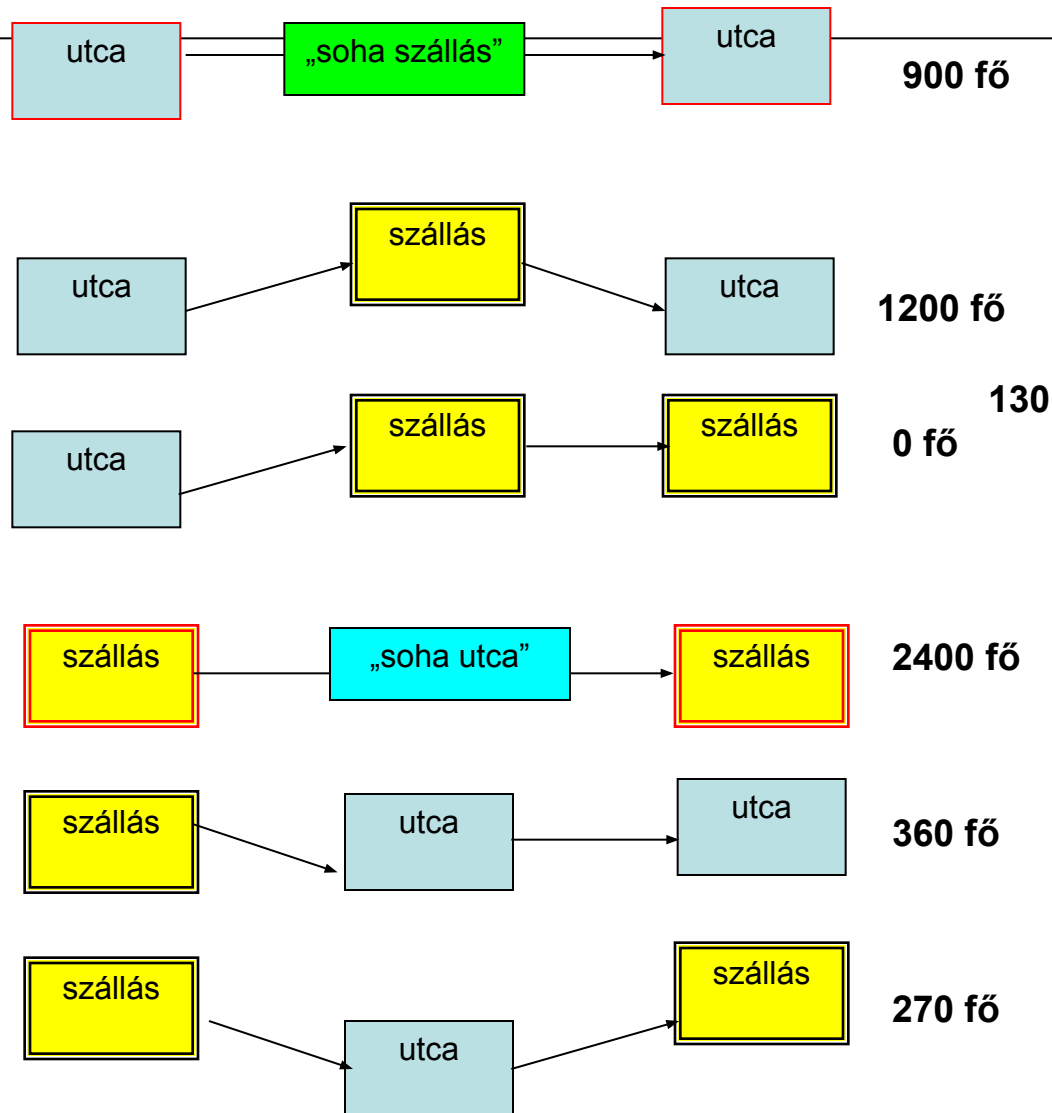
Hajléktalanügyi országos konferencia 2008.

Helyünk - szerepünk

Miért tartunk itt?

Hajléktalanügyi országos konferencia 2008.

**Hajlék-talanná
válás
kezdete**

Jelenleg

Összesen 6430 fő (2008. február három)

Miért tartunk itt?

Hajléktalanügyi országos konferencia 2008.

Amit pénz nélkül is meg tud oldani (fő) – Utcán élők 2007

	alvás	mosdás	mosás	főzés	evés	ivás	cigi	ruha	cipő	újság	fodrász	bkv	vonatozás
Igen	135	135	104	54	78	50	47	123	121	89	79	109	34
Nem	6	11	20	38	38	75	57	12	17	19	35	19	43
Részben	4	8	12	5	39	28	31	16	13	13	5	8	7
Nincs válasz	3	1	9	23	1	3	9	5	4	13	9	9	25
Együtt	148	155	145	120	156	156	144	156	155	134	128	145	109
Hiányos	13	6	16	41	5	5	17	5	6	27	33	16	52
Együtt	161	161	161	161	161	161	161	161	161	161	161	161	161

**Segítséggel életben
lehet maradni...**

Miért tartunk itt?

Hajléktalanügyi országos konferencia 2008.

Utcán élők 2007				
Honnan jut jövedelemhez, pénzhez?	Van-e olyan betegsége, amely korlátozza a munkavállalását? (fő)			
	igen	nem	nincs adat	Együtt
nincs jövedelme	8	5		13
koldulás	27	17		44
guberálás	26	12		38
alkalmi munka	15	10		25
rendszeres munka	4	7		11
munkanélküli ellátás			1	1
TB ellátás	9	3		12
rendszeres segély	1	1		2
eseti segély	1			1
Együtt	91	55	1	147

Miért tartunk itt?

Hajléktalanügyi országos konferencia 2008.

Merre tovább? - 2007. évi stratégia – „csúszásgátlók”

**Krízis helyzet
lakásban**

**Lakásfenntartási támogatás
– önálló lakásban**

**Krízis helyzet
lakásban**

**Adósságkezelési támogatás
– önálló lakásban**

**Krízis helyzet
lakásban**

**Támogatott lakhatás
szociális lakásotthonban**

**Krízis helyzet
lakásban**

**Támogatott lakhatás
lakhatási támogatás - lakásban**

**Krízis helyzet
lakástalan**

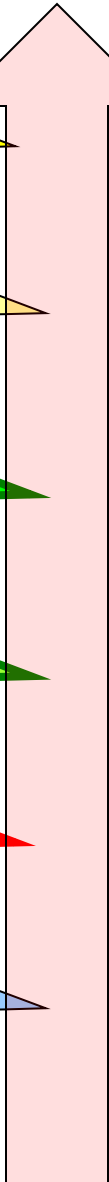
**Támogatott lakhatás
- intézményben**

**Krízis helyzet
lakástalan**

**Szociális segítségnyújtás
intézményben, lakhatás nélkül**

**Krízis helyzet
lakástalan**

**Szociális segítségnyújtás
intézményen kívül, utcán**

Miért tartunk itt?

Hajléktalanügyi országos konferencia 2008.

„Miért tartunk itt?” és „Merre tovább?” - Stratégia javaslataink

Stratégiai terület 1. Lakáshoz jutás – lakhatási támogatás

Lakáshoz jutási támogatások átalakítása

Bérelhető lakások száma növelésének lehetőségei

Lakásfenntartási (megtartási) támogatás kiterjesztése

Lakhatás biztonságának megerősítése

Lakástörvény módosítása, szabályozási javaslatok

Stratégiai terület 2. Hajléktalanellátás szabályozása, finanszírozása

Jogosultság újraszabályozása

Rászorultság – jogosultság vizsgálata

Intézmények normatív támogatásának átalakítása

Támogatott lakhatási program rendszerbe állítása

Programiroda (Ügynökség) létrehozására

Stratégiai terület 3. „Nyitás az utcára” program

Pozitív zéró tolerancia kialakítása

Prevenció szükséges lépései

„Nyitott szolgáltatások” Program

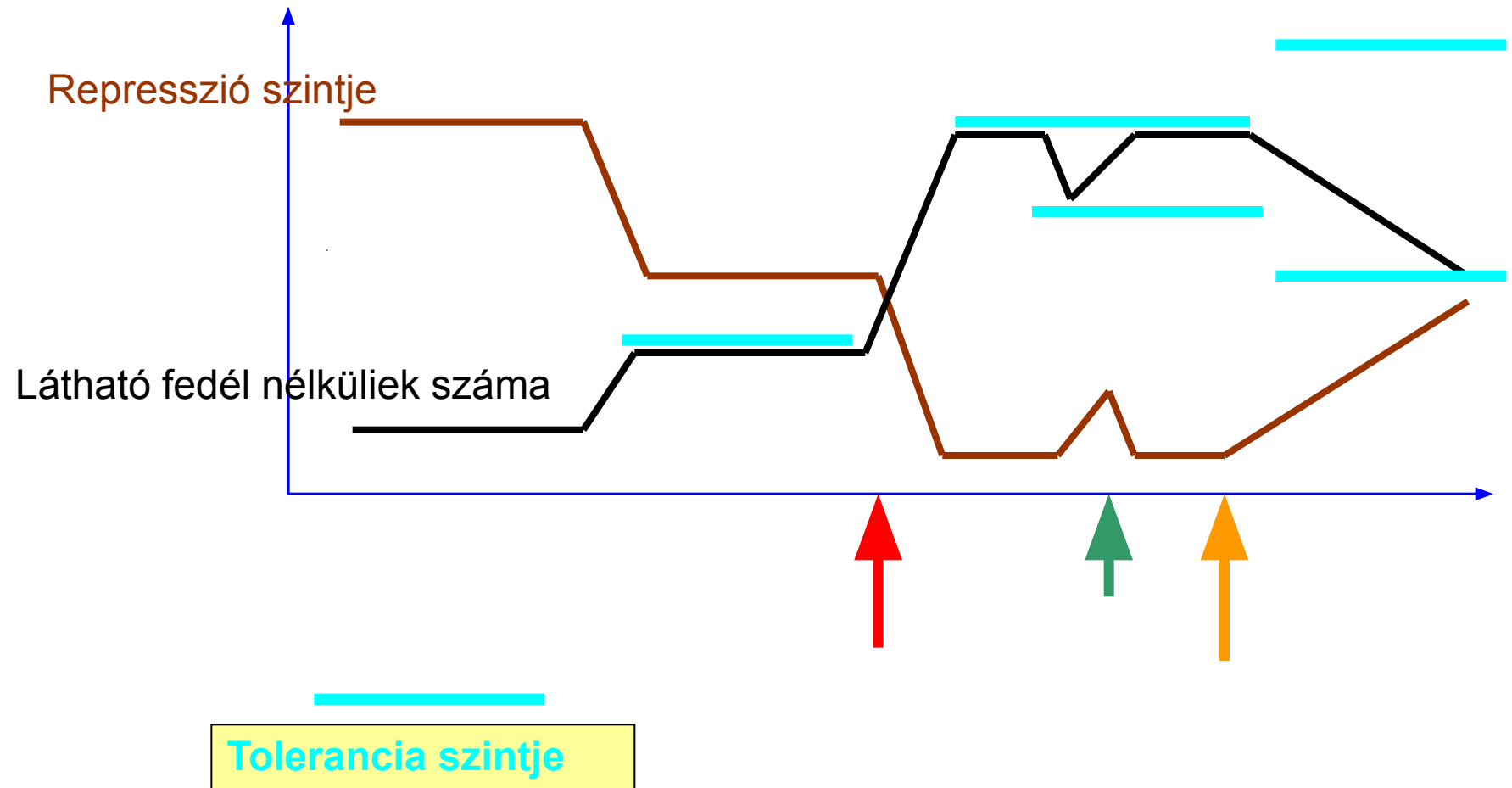
„Nappali melegedők helyett nappali centrumok”

„Beléptető szálló” program

Változás és állandóság – a hajléktalanügy elmúlt húsz évéről

Hajléktalanügyi országos konferencia 2009.

A represszió szintje és a látható hajléktalanok száma közötti lehetséges összefüggés

Miért tartunk itt?

Hajléktalanügyi országos konferencia 2008.

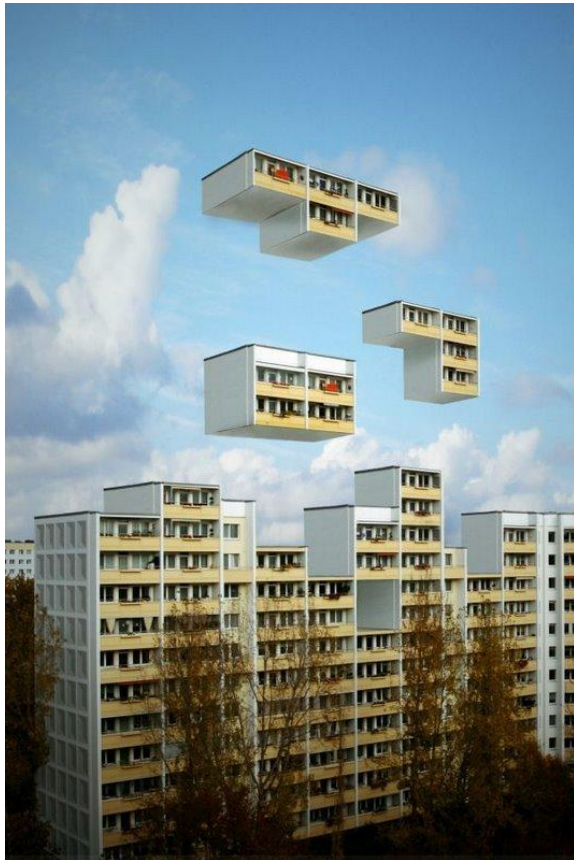
Helyünk - szerepünk

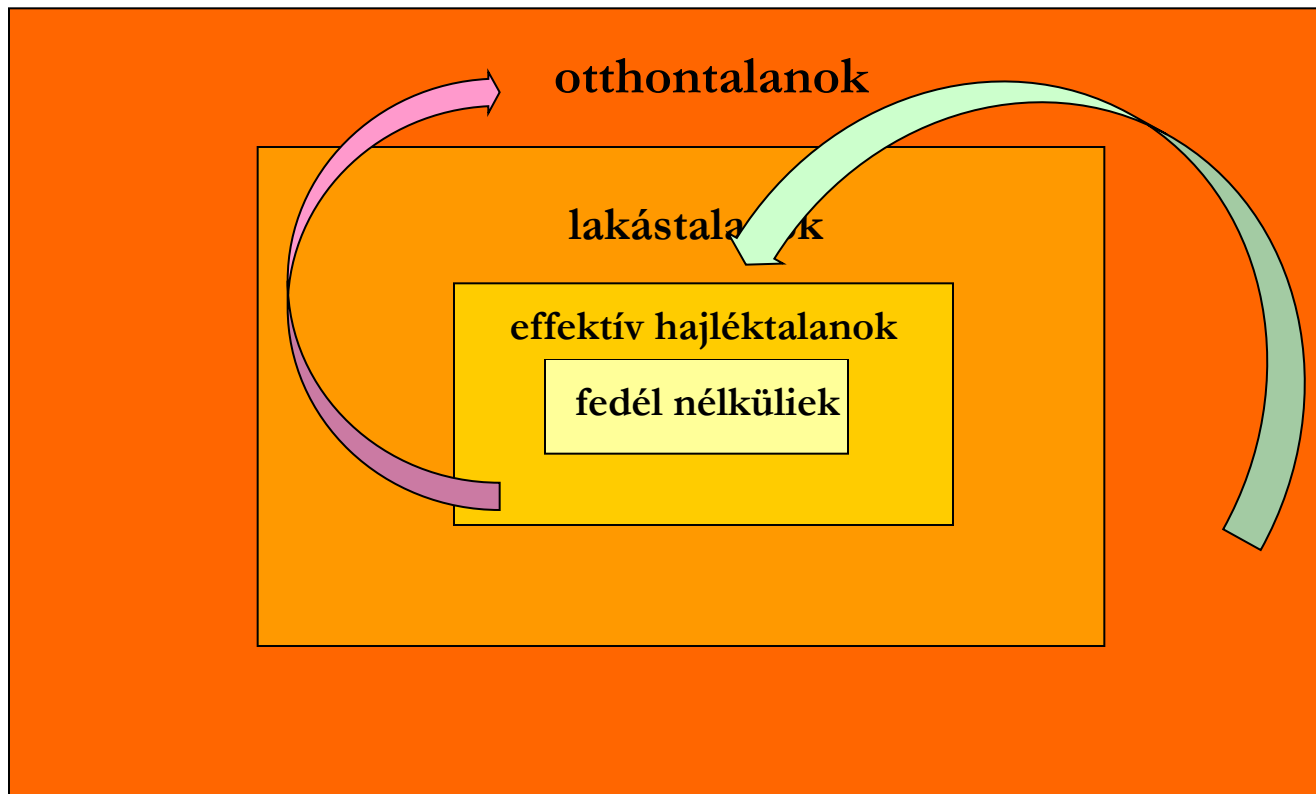
Miért tartunk itt?

Hajléktalanügyi országos konferencia 2008.

Helyünk - szerepünk

A hajléktalanság fogalma, a hajléktalanság szociológiai és pszichológiai megközelítései

Miért tartunk itt?

Hajléktalanügyi országos konferencia 2008.

